

ISSN

0463-6309

motaris

LIETUVIŲ MOTERŲ ŽURNALAS

1979

4 | 8

liepa
rugpjūtis

TURINYS

L. Kalvė	Mano mokyklos draugas A. Galdikas	2
S. Vilkauja	Lietuvių rašybos kelias	5
J. Biliūnas	Žvaigždė	10
V. Dautartas	Apleista sodyba	13
A. Karvelytė	Eilėraščiai	14
M. Kuhlmanienė	Vida	15
Z. Tenisonaitė	Susimąstymai apie laiką	17
J. Miškinis	Lygiateisiškumo problema	18
• Moterys pasaulyje		19
• Madų ir grožio pasaulis	Veda I. Kairienė	22
• Sveikata	Dr. O. Gustainienė — Galvos skausmai	24
	N. K. — Vaisės ir valgymo papročiai	26
• Šeiminių kampelis	Veda L. Murauskienė	27

ILIUSTRACIJOS

O. Kučinskienė	M. Galdikienė	2
A. Galdikas	Natiurmortas	3
A. Galdikas	Šatraminų k. bažnyčia	4
A. Kučas	Aušros Vartai	6
G. Žilinskaitė	Miškas	11
R. Žiūraitienė	Ruduo	12
K. Dockus	Tėviškė	13
G. Oškinytė	Girgždutė	14
M. Kuhlmanienė	Lietuvaitė	15
A. Sruoginienė	Mergaitė	18

“MOTERIS” LIETUVIŲ MOTERŲ ŽURNALAS 1979 m. Nr. 4 (130)

NORA KULPAVIČIENĖ — redaktorė

S. GIRDAUSKIENĖ — lituanistė, Z. DIDŽBALIENĖ — korektorė

I. KAIRIENĖ — skyriaus vedėja, L. MURAUSKIENĖ — skyriaus vedėja

BRONĖ PABEDINSKIENĖ — administratorė

LEIDŽIA KANADOS LIETUVIŲ KATALIKIŲ MOTERŲ DRAUGIJA

Redakcijos ir administracijos adresas: 1011 College St., Toronto, Ont. M6H 1A8, Canada

Spaudė “Tėviškos Žiburių” spaustuvė, 2185 Stavebank Rd., Mississauga, Ont. L5C 1T3.

Prenumerata metams \$7.00, garbės prenumerata — \$10.00.

Viršelis — lietuviškas audinys.

Jei nėra kitaip susitarta, gautąją medžiagą, kaip straipsnius, nuotraukas ir kt. redakcija negrąžina ir taiso bei tvarko savo nuožiūra.

“MOTERIS” Lithuanian Women's Magazine. 1979. No. 4 (130)

Printed by “Lights of Homeland” in Mississauga, Ont.

moteris

1979

4 (130)

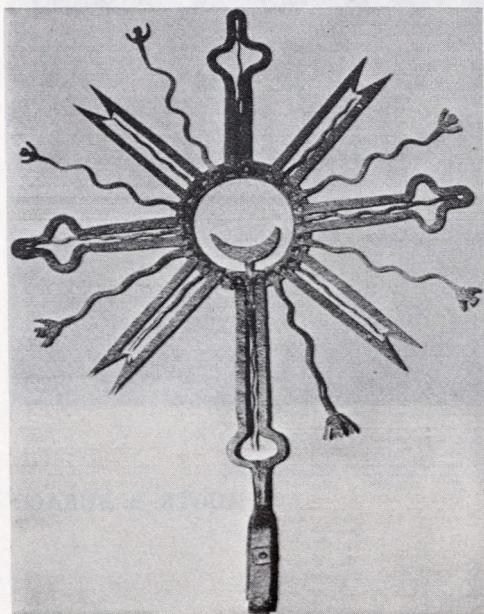

PIEMENĖLIAI MUZIKANTAI

NUOTR. B. BURACŲ

A.A.
MAGDALENA DRAUGELYTĖ
GALDIKIENĖ
1891 — 1979

ADOMAS GALDIKAS

MANO MOKYKLOS

DRAUGAS

LEO F. KALVĖ, MAG. JUR.

1910 metais, baigęs valsčiaus mokyklą, padaviau prašymą Liepojaus miesto mokyklos inspektoriui priimti mane tęsti mokslą miesto mokykloje. Gavau žinią, kad atvykčiau laikyti egzaminų. Egzaminus sėkmingai išlaikiau ir buvau priimtas į trečią klasę. Liepojaus miesto mokykla buvo Suvorovo gatvėje Nr. 5. Tai buvo trijų aukštų raudonų plytų pastatas ir stovėjo kiemo viduryje atokiai nuo gatvės.

Pirmąją mokyklos dieną iš ryto ten susirinko didelis mokinių būrys, daugiausia Liepojaus miesto gyventojų vaikai. Persvarą sudarė latvių tautybės vaikai, bet buvo ir du lietuviai, du lenkai, trys ukrainiečiai, keturi rusai ir vienas vokiečių. Viso apie 40 jaunuolių. Tarp jų buvo ir Adomas Galdikas iš Lietuvos. Jis buvo vidutinio ūgio, išblyškusio veido su regimais raupų sirgimo randais ir trumpai kirptais plaukais, tylus ir ramus akiniuotas vaikinąs. Adomas tuoj užėmė vietą klasės pirmoje eilėje prie mokytojo katedros veikiausiai, kad galėtų gerai matyti, kas vyksta prie juodosios mokyklinės lentos, kur mokiniai turėjo stoti atsakinėjant pamokas, kai mokytojas pamokos pradžioj pagal savo klasės registrą paeiliui patikrindavo jų namų darbą.

Mūsų mokykloje buvo dėstomi šie mokslo dalykai: aritmetika, algebra, geometrija, geografija, istorija, rusų kalba ir literatūra, gamtos mokslas, fizika, kosmografija, o pagal norą religija ir vokiečių, prancūzų bei anglų kalba. Privaloma buvo piešimas, muzika ir dainavimas. Mokyklos vedėjas buvo Galma, jo pavaduotojas inspektorius Iosif Aleksandrovič, vidutinio amžiaus, su trumpai kirptais plaukais ir barzdele. Jis buvo labai griežtas mokytojas ir dėstė matematiką. Mūsų klasėje mokėsi ir inspektoriaus brolio sūnus Ivan Aleksandrovič, kuris gyveno mokykloje pas inspektorių ir

mokėsi vidutiniškai. Jis taip pat, kaip ir Adomas Galdikas, buvo tylaus ir ramaus būdo. Abu jie niekad nedalyvavo kitų klasės draugų išdykavimuose ir triukšmavimuose, bet inspektorius jų abiejų nekentė ir prieš visą klasę nuolatos prikašiojo jiems, o Ivaną net apskaldydavo antausiais. Man susidarė įspūdis, kad to priežastis buvo šių mokinių lėtas ir nedrąsus pamokų atsakinėjimas, nes inspektorius mėgo drąsą ir gyvą laikyseną.

Kiekvieną kartą, kai inspektorius iššaukdavo Adomą Galdiką prie lentos, visa klasė jau iškart numatė vėl kokią nors priekabą. Adomui matematika nesisekė, ir prie lentos jis prakaituodavo iš baimės, laukdamas iš inspektoriaus įžeidinėjimų. Besiklausydamas Adomo atsakymų, inspektorius jį dažnai kitaip suprasdavo ir piktai išbardavo dėl jo neaiškios kalbos ir triptojimo vietoje. Tai Adomą taip supykindavo, kad jis nebegalėdavo kalbėti, ir inspektorius tada jam parašydavo dvejetuką, kas reiškė silpną pažymį. Tačiau mokslo metų pabaigoje pagaliau Adomas gavo už matematiką tris ir galėjo pereiti į sekančią klasę. Kiti mokslo dalykai Adomui sekėsi geriau, ir piešimo mokytojas Ka... jį nuolatos pagirdavo kaipo būsimą menininką ir visuomet parašydavo geriausią pažymį — penketuką. Ši aplinkybė jau tada užtikrino Adomui Galdikui ateityje būti MENININKU. Mūsų mokyklos programa teikė mums gerą bendrą išsilavinimą ir nesiskyrė nuo realinių ir klasinių vidurinių mokyklų programų. Mokyklos baigimas suteikdavo teisę stoti į bent kurią valstybės tarnybą, todėl mokykla buvo ypač lankoma tų, kurie dėl lėšų stokos negalėjo toliau tęsti mokslo.

Pavasariais mūsų mokykla ruošdavo ekskursijas laiveliais per Liepojos ežerą į beržyną ir pievas antroje pusėje. Paprastai tada inspektorius jau iš anksto susitardavo su kokia nors mergaičių mokyklos direktore dėl bendros ekskursijos, kad tokiu būdu mokiniams būtų įdomesnė iškyla.

Tąsyk Rusijos mokyklų programa visose vidurinėse mokyklose buvo skirtinga berniukams ir mergaitėms, todėl vyriškai ir moteriškai giminei buvo sunku susipažinti vienas su kitu mokyklos rūmuose. Ekskursija per ežerą vyko irkluotojams lenktyniaujant. Iškylai buvo pasamdytas muzikantų dūdų ansamblis, kuris grojo maršus ir šokių muziką plaukiant ir iškylas vietoje, kur berniukai galėjo šokti su mokyklos mergaitėmis. Plaukti per ežerą buvo išnuomota daug laivelų, kurių ilgas virtinės lydėjo motorlaiviai. Susirinkdavome mokyklos kieme ir, ansamblui palydint, mokiniai ir mokytojai šauniai žygiuodavo per miestą iki ežero, o iš ten abi mokyklos bendrai pradėdavo kelionę per ežerą į antrą krantą. Čia prasidėjo smagus gyvenimas pagal pačių mokinių sudarytą programą su vaidinimais ir šokiais. Visuose šiuose žygiuose Adomas

Galdikas buvo pasyvus stebėtojas. Jis, progai pasitaikius, paėmęs savo piešimo bloką ir pieštukus, piešdavo gamtos grožybių škičius tai ekskursijai atminti.

Vėlyvą popietę abiejų mokyklų auklėtiniai grįždavo laiveliais atgal į Liepoją tokia pat tvarka, kaip atvykę, ir tada vėl žygiavo į mokyklą, dūdų orkestrui palydint. Mokyklos kieme inspektorius dar pasakydavo mokiniams prakalbą, pagirdamas juos už gerą elgesį iškylas metu ir tada paleisdavo eiti namo.

Kitą dieną mokslas mokykloje ėjo įprasta tvarka iki gegužės mėnesio pabaigos, kada prasidėdavo egzaminai kopti į aukštesnę klasę. Visi mokiniai nervingai ruošėsi egzaminams ar pavyks juos išlaikyti.

Adomas Galdikas per tas dienas buvo išblyškęs ir, turbūt naktimis neramiai miegojęs, su įdubusiomis ir nerimastingomis akimis. Jis labai rūpinosi per egzaminus laikytis ramiai, kad išeitų bent kiek pakankamai, nes gerų rezultatų pasiekti jis negalėjo svajoti vien dėl to, kad egzaminatoriai atsižvelgė ir į visą mokslo metų mokinio pažangumą.

Išdavoje kone visa mūsų klasė savo žinių pasiekimais tapo perkelta į sekančią vyriausią klasę ir, palikę Liepojos miestą, išsiskirstė po kaimus, kad

A. GALDIKAS

NATIURMORTAS

ADOMAS GALDIKAS

SATRAMINŲ KAIMO BAŽNYČIA

per vasaros atostogas sukaupytų naujas pajėgas ateinantiems mokslo metams, kad rudenį su sukaupta energija garbingai galėtų užbaigti pilną mokyklos kursą.

Adomas Galdikas išvyko vasaros atostogų iš Liepojaus į Lietuvą pas tėvus, ir tik rudenį mes su juo vėl susitikome užbaigti paskutinį mokslo metų. Šioje vyresnėje klasėje mokslo reikalavimai buvo dar griežtesni, negu prieš tai ir, žinoma, reikėjo stengtis juos garbingai nugalėti. Sena tvarka išliko ir paskutinėje klasėje. Inspektorius savo griežtais reikalavimais nenustojo varginti Adomą Galdiką ir savo brolio sūnų Ivaną Aleksandrovičių, ką visa mūsų klasė pripažino neteisingu pasielgimu ir reiškė nukentėjusiems savo simpatijas net iki tolei, kad artimesniųjų suolų kaimynai bandė jiems padėti savo sufleravimais, slaptais rašteliais ir atsakymais. Paskutinėje klasėje Adomui Galdikui prisidėjo viena palanki aplinkybė. Pas mus iš Peterburgo mokslo apygardos atvažiavo jaunas, ką tik institutą baigęs mokytojas Mikalojus Filipovas ir jis turėjo mums dėstyti algebrą ir geometriją, ką pirmiau dėstė inspektorius Aleksandrovičius. Mokytojas Filipovas buvo be prasimanymų savo mokiniams, ir Adomas Galdikas jo uždavinius sprendė daug geriau, negu pas inspektorių. Inspektorius Aleksandrovič padaršino jį su naujomis jėgomis sėkmingai užbaigti mokyklą.

Per Kalėdų atostogas fizikos mokytojas Vasilenskij sumanė kelti vestuves. Mūsų klasė nutarė pasveikinti jį vestuvių dieną ir pasiųsti delegaciją įteikti jaunajai poniai rožių. Į delegaciją buvo išrinkti Adomas Galdikas ir aš. Mums buvo duoti pinigai nupirkti rožes ir pavesta pasakyti jaunajai porai trumpą pasveikinimo kalbą. Adomas iš savo drovumo norėjo atsisakyti nuo to įpareigojimo, bet klasė jo atsistatydinimo nepriėmė, ir taip mes abu ėjome pirkti rožių ir abu nuėjome į mokytojo vestuves. Atėjome truputį per anksti, nes jaunavedžiai ir kiti vestuvinininkai dar buvo bažnyčioje, bet užtat mes buvome pirmieji sveikintojai. Kai visi vestuvinininkai grįžo namo iš bažnyčios, Adomas laikė rankoje rožių puokštę, o aš, žiūrėdamas į jaunosios akis, klasės pavedimu linkėjau laimės ir Dievo malonės jaunajai porai jų bendro gyvenimo kelyje. Jaunavedžiai priėmė mūsų pasveikinimą ir pakvietė mus pasilikti prie bendro vestuvinio stalo. Inspektorius Aleksandrovič taip pat buvo tarp svečių ir padaršino mane ir Adomą priimti pakvietimą.

Taip mes abu tapome fizikos mokytojo vestuvių dalyviais prie vestuvinio stalo. Adomas buvo pasodintas prie puotos stalo tarp dviejų pusių, o aš šalia inspektoriaus. Aš jo kiek varžiau, bet jis buvo ypatingai gerai nusiteikęs ir padėjo man jaustis laisviau vestuvių svečio rolėje. Inspektorius buvo man labai rūpestingas ir pasiūlė man para-

LIETUVIŲ KALBOS

RAŠYBOS

KELIAS

S. VILKAUJA

gauti retus, man dar nežinomus valgius — raudonus ikrus, raudonus pomidorus ir juodąsias alyvuoges. Jis pats tačiau linksmai išmesdavo po stikluoką degtinės, bet man jos nesiūlė. Adomas ir buvo gerai nusiteikęs tarp panelių ir visą laiką su drovia šypsena ragavo kaviarą. Mane linksmo vestuvinių šuksniai “Gorko!”, kas turėjo reikšti, kad banketo valgiui trūksta saldumo. Jaunoji pora tada turėjo pasikelti nuo stalo ir nuoširdžiai pasibučiuoti, kad valgis pasaldėtų. Mes su Adomu buvome gerai išijautę į svečių atmosferą, ir man atrodė šis įvykis padėjo kiek pagerinti Adomo santykius su inspektoriumi, nes nuo to laiko inspektorius pakeitė klasėje savo laikyseną Adomui.

Taip besiruošiant pritaipyti praktiškam gyvenimui ir namie besimokant pamokas, priėjo 1912 metų pavasaris. Mes su Adomu galėjome su pasitenkinimu pažvelgti į savo įdėtų darbų rezultatus. Abu buvome baigę vidurinę mokyklą ir buvome dabar pajėgūs tęsti mokslą ir mokytis specialybės pagal savo pasirinkimą. Man dar reikėjo užbaigti pilną gimnazijos kursą ir studijuoti teisę, bet Adomas norėjo stoti į meno akademiją, nes jis buvo pasirinkęs savo gyvenimo tikslu dailę.

Ateities keliai mūsų studijose išsiskyrė. Apie Adomo tolimesnį išsimokslinimą man buvo žinoma, kad savo tikslą Adomas pasiekė. Jis tapo savo tėvynės Lietuvos vienu iš žymiausių sūnų ir galėjo su pasitenkinimu žvelgti į savo gyvenimo laimėjimus — savo talentu tarnauti savo tautos ir tėvynės pastoviam gyvenimui, plėtotei ir garbingai ateičiai.

Iš latvių kalbos vertė A. Tenisonas

* * *

MAG. JUR. LEO F. KALVĒ

TRUMPA BIOGRAFIJA

Mano tėviškė yra Vainodės valsčius Kurše, kuris siekia Lietuvą prie Skuodo ir Ylakių. Mano tėvai — tėvas Fridrichas ir motina Magdalena, mergautinė pavardė Kauneckaitė, buvo kilę iš to paties valsčiaus ūkininkų ir savo amžių praleido ūkininkaudami tame valsčiuje. Esu gimęs 1892 metais vasario mėn. 24 dieną Vainodės valsčiuje, Veldrės sodyboje, ir ten praleidau savo vaikystę. Kai užbaigiau valsčiaus pradinę mokyklą, tėvai nutarė leisti mane į Liepojaus vidurinę mokyklą. Nuo 1910 metų mokiausi Liepojaus miesto mokykloje, po to gimnazijoje ir pagaliau universitete, kur studijavau teisę. Tuo laiku prasidėjo 1914 metais pasaulinis karas, kuris sutrukdė mano mokslą, nes turėjau stoti į įvairias gynybai administracines įstaigas. Po karo tęsiau studijas Latvijos universitete ir 1923 metais išlaikiau teisių fakulteto valstybinius egzaminus. Savo mokslinį diplominį darbą parašiau tema “Teismo priesaikų pagrindiniai principai”, ir universitetas paskyrė man magister juris laipsnį. Pradėjau praktikuoti kaip juridinis teisių kandidatas teismo srities įvairiose pareigose. Buvau Apygardos teismo tardytojas ir prokuroras. 1940 metais buvau teismų palatos prokuroras, kai Sovietų Rusijos karo pajėgos okupavo Latviją. Rusų komunistų nustatytas režimas mane iš pareigų pašalino. Tada prasidėjo tremtinio gyvenimas Vokietijoje, JAV ir pagaliau Kanadoje.

Iš latvių kalbos vertė A. Tenisonas

Kalbėti apie mūsų kalbos rašybą amžių glūduose nėra jokios prasmės, nes tos rašybos visai nebuvo. Mūsų rašytinė literatūra prasideda tik nuo 16 a. vidurio, kai pasirodė pirmoji lietuviška knyga. Tiesiog nuostabu, kad tokia sena, gabi ir kūrybinga tauta taip ilgai buvo beraštė. Apie mūsų protėvių gabumus yra rašoma kitų tautų metraščiuose. Pvz. švedai, kai įsiveržė į Lietuvą ir išgriovė mūsų pilis, kaip Biržų ir kitas, yra parašę, kad lietuviai buvo puikūs karo strategai, geri karo vada. Jie labai gerai žinojo, kaip išrikiuoti kariuomenę mūšio lauke, kuriose vietose geriausiai statyti pilis ir t.t. O kariaudavo ne tik vyrai, bet ir moterys su vaikais gindavosi iki paskutinio kraujo lašo. Jie geriau kartais susidegindavo, bet nepasiduodavo priešui gyvi į nelaisvę. O mūsų bevardžiai ir beraščiai poetai kūrė dainas, pasakas, padavimus ir visa tai perdavė vaikų vaikams, kartų kartoms iš lūpų į lūpas gyvu žodžiu.

Tad ir kyla klausimas, kodėl taip ilgai neturėjome savo rašto? Čia yra kelios priežastys. Iš istorijos žinome, kad mūsų visi valdovai daugiausia rūpinosi mažųjų sričių suvienijimu ir galingos Lietuvos sukūrimu. Jau nuo karaliaus Mindaugo, Gedimino, Algirdo ir Kęstučio laikų Didžioji Lietuvos kunigaikštija labai padidėjo. O Vytauto D. laikais valstybės sienos buvo nuo Baltijos iki Juodųjų jūrų, o rytuose priėjo iki Maskvos (apie 8 mylias). Visi kunigaikščiai rūpinosi suvienytos ir galingos valstybės išlaikymu, bet nė vienas neatejo į galvą, kad visa mūsų liaudis, kuri kalbėjo lietuviškai, nemokėjo nė skaityti, nė rašyti. O tuo tarpu kitų tautų jau klestėjo rašytinė literatūra.

Kadangi senovėje neturėjome savo rašto, tai visas žinias apie mūsų prosenelius imame iš kitų tautų metraščių. Apie Lietuvą randame vokiečių, rusų, lenkų ir kitų tautų kronikose. Tačiau karalius Mindaugas ir kiti mūsų didieji kunigaikščiai savo pilyse turėjo mokačių rašyti lotyniškai, vokiškai, rusiškai ir kitomis kalbomis kitataučių žmo-

nių, kurie ir tvarkė visus susirašinėjimus su kito-
mis valstybėmis. Turime prisiminti ir tai, kad D.
Lietuvos kunigaikštijai senovėje priklausė dideli
žemės plotai gudų, rusų ir ukrainiečių. O šie slavai
jau nuo 10 a. buvo priėmę stačiatikių tikėjimą ir
turėjo savo raštą, kurio pagrindu buvo senoji baž-
nytinė slavų kalba. Tad ši kalba buvo vartojama ir
mūsų kunigaikščių rūmuose. Vytauto D. laikais
buvo net valstybinė kalba pasidariusi gudų k. At-
rodo, kad kunigaikščio pilyje sėdėjo gudai vienuo-
liai, kurie net pradėjo rašyti gudiškai ir kronikas,
kurios vėliau buvo išverstos į lenkų ir rusų k.
Štai keli pavyzdžiai tų kronikų: "Pochvala Vitow-
tu", "Rodstvo velikich kniazei Litovskich", "Li-
tovskomu rodu počinok" ir kt. Įdomu yra tai, kad
16 a. kai kurie mūsų didikai siūlė lotynų kalbą
padaryti mūsų oficialia valstybės kalba.

Kita priežastis, kodėl taip ilgai neturėjome savo
rašto, yra ta, kad lietuviai labai vėlai priėmė krikš-
čionybę, o su naujuoju tikėjimu būtų atėjus ir
raštas. Istorikai tvirtina, kad Lietuva buvo apkrikš-
tyta pati paskutinioji visoje Europoje. Nors kara-
lius Mindaugas jau buvo apkrikštytas (apie 1251
m.) su žmona, vaikais ir artimaisiais, bet visa tauta
liko pagoniška. Lietuvą apkrikštyti pagaliau pasi-
ryžo Vytautas D. ir Jogaila. Tada į Lietuvą atva-
žiavo daug lenkų kunigų, kurie apkrikštyjo aukštai-
čius (1387) ir žemaičius (1413). Prisimenu, kai kar-
tą prof. A. Šapoka (miręs 1961 m. Toronte) Vytau-
to D. universitete pasakojo, kad lenkų kunigai
buvo atsivežę daug baltų marškinių, kuriuos kiek-
vienam naujakrikštui padovanodavo. Sakoma, kad
kai kurie drąsesni vyrai (o gal ir moterys?) ėjo net
po kelis kartus krikštytis, nes kiekvieną kartą par-
sinešdavo naujus marškinius. Tačiau, parėję namo,
jie ir toliau laikėsi savo senojo tikėjimo papročių.
Pradžioje naujasis tikėjimas neturėjo pasisekimo
todėl, nes lenkai kunigai nemokėjo lietuviškai, o
lietuviai nesuprato lenkiškai. Naujuoju tikėjimu
lietuviai nepasitikėjo dar ir dėl to, kad kryžiuočiai
skelbė krikščionybę ugnimi ir kalaviju. Visi gerai
suprato, kas atsitiko su prūsais, kai juos ordinas
užkariavo. Kai kurie tvirtina, kad lietuvių jau yra
toks būdas, nes jie užsispyrę ir nepriima taip grei-
tai naujovių, o ypač mūsų žemaičiai. Gal tai ir tie-
sa, nes tas atkaklus užsispyrimas galbūt išlaikė ir
mūsų kalbą gyvą iki šių dienų.

Mūsų kalba ir rašyba labai daug nukentėjo ir
dėl lenkų k. įtakos. Tos visos unijos su lenkais
labai nelaimingai baigėsi Lietuvai. Sulenkėję mū-
sų bajorai visai nesirūpino liaudies švietimu, bet
tik laukė iš lenkų herbų ir daugiau privilegijų.
Net ir Vilniaus universitete nebuvo lietuvių k.
katedros. Nors ir buvo kelis kartus reikalauta, bet
lenkai neleido. Visi dalykai pradžioje buvo dėsto-

mi lotyniškai, o vėliau lenkiškai. Tiesiog neįtikėti-
na, kad vienais metais buvo pradėta dėstyti arabų
ir persų k., bet ne lietuvių kalba.

Mums, kurie gyvename 20-jo a. pabaigoje ir
esame gyvi liudininkai visų paskutinių šių dienų
pasaulio įvykių, kurie girdėjome, kaip pirmą kartą
istorijoje popiežius Jonas-Paulius II savo iškilmin-
go vainikavimo šv. Mišių metu Romoje pasveikino
ir lietuviškai, mums dar nereikia ieškoti lenkinimo
pavyzdžių senuose archyvuose ar Lietuvos istorijo-
je. Aš dar labai gerai prisimenu, kai mano tėtis
pasakodavo, kaip prieš I pas. karą maži vaikai
buvo lenkinami Nemajūnų (4 km. nuo Birštono)
parapijos vargonininko. Klebonas ir vargonininkas,
nors abu buvo lietuviai, bet labai sulenkėję. Kle-
bonas buvo gana geras, nes jis su žmonėmis kalbė-
davo lietuviškai; pamokslus sakydavo lietuviškai
ir priimdavo žmones lietuviškai išpažinties. Jis net

A. KUČAS

AUŠROS VARTAI

reikalavo, kad moterys į bažnyčią eitų apsirengusios senoviškais tautiniais drabužiais. Jeigu kuri jau neturėjo, tai jis liepdavo bent išpažinties eiti su prijuoste. Ir kai jis pamatydavo moterį be prijuostės, tai tuoj iškišdavo galvą iš klausyklos ir nuvydavo. Tačiau dzūkės nenusimindavo. Jos išeidavo į bažnyčios prieangį (seniau vadinamą bobinčių) ir ten pasiskolindavo prijuostę viena nuo kitos. Bet vargonininkas, kai vaikai vieną dieną suėjo į bažnyčią, kur turėjo būti paruošti pirmajai išpažinčiai, paaiškino, jog Dievas nenori, kad jie melstųsi lietuviškai, nes lietuvių kalba yra pagoniška ir muzikų. Dievas nori, kad visi melstųsi tik lietuviškai, nes lenkų kalba yra ponų. Vėliau jis išmokė visus vaikus lenkiškai bendras nuodėmes. Ir po daugelio metų, kai mes, vaikai, buvome jau paaugę irėjome į mokyklą, tėtis kartais visai neiš šio, nei iš to garsiai pasakydavo: "Piendziesiont ras sklamalem". Ir kiekvieną kartą dar mums paaiškindavo, kad tai reiškia, jog jis 50 kartų pamelavo. Tad visą savo gyvenimą vargšas mūsų tėtis teprisiminė, deja, tiktai tą vieną savo vaikystės nuodėmę.

Didžiausi lenkinimo centrai buvo dvarai. Net ir Maironis savo eilėraštyje "Lietuva brangi" apgalvestauja:

Kaip puikūs tavo dvarai, tėvyne,
Baltai iš sodų žalių sau kyšo!
Tik brangią kalbą tėvų pamyne,
Jie mūsų širdis mažai ką riša . . .

* * *

Nors mūsų kalba yra labai sena, bet rašytinė literatūra prasidėjo tik 16 a. viduryje, kai pasirodė pirmoji lietuviška knyga. O tai buvo Martyno Mažvydo Liuterio katekizmo vertimas į lietuvių kalbą. Knyga buvo išspausdinta Karaliaučiuje 1547 m. ne lotynų, bet gotų raidėmis. Šio katekizmo rašybai Mažvydas ėmė pavyzdžiu lotynų ir vokiečių k. Paskaitykime, kaip buvo parašyta mūsų pirmoji knyga (citata duota ne gotų, bet lotynų raidėmis):

"Catechismusa prasty szadei, Knigieles paczias byla Letuvininkump yr Szemaiczump" . . .

Čia dar keli 16 a. rašybos pavyzdžiai: Dievap, Jėzausp Kristausp, kunigump, tavamus, jūsiump, mūsųmp ir t.t.

Pagaliau, kai jau visa Lietuva buvo apkrikštyta, tuoj buvo pradėtos statyti bažnyčios, kurti parapijos, o prie jų ir mokyklos. Tada visa eilė mūsų žymiųjų žmonių pradėjo rūpintis liaudies švietimu, k.a.: vysk. M. Giedraitis, kan. M. Daukša, kun. K. Sirvydas ir daugelis kitų. Labai didelį vaidmenį yra suvaidinęs ir vysk M. Valančius (1801-1875). Vyskupas reikalavo, kad prie visų bažnyčių būtų mokyklos, kur vaikai galėtų išmokti lietuviškai melstis, skaityti ir rašyti, kad Lietuvoje nebūtų beraščių. Kai rusai po 1863 m. sukilimo uždarė

parapines mokyklas, jis ragino visus tėvus, kad vaikus mokytų namie. Kai rusai 1864 m. uždraudė spaudą, vyskupas perkėlė visą knygų spausdinimą į Tilžę ir Ragainę, iš kur knygnešiai slaptai nešė knygas per sieną ir platino žmonių tarpe. Vyskupas pats rašė daug religinio ir pasaulinio turinio knygų, kad žmonės turėtų ką skaityti.

Taip pat mūsų kalbos rašyba domėjosi ir vysk A. Baranauskas (1835-1902). Mat, jis tada dėstė Kauno kunigų seminarijoje klierikams pamokslų sakymą ir lietuvių kalbą. Tada jis susidarė sau rašomąją kalbą, kurios pagrindu paėmė anykštėnų tarmę, nes jis buvo kilęs nuo Anykščių. Štai vysk. A. Baranausko "Anykščių šilelio" pradžia:

Kolnai k'almuoti, pakolneas nupliky,
Kas jusū grožei senobinei tiki . . .

Įdomios yra aplinkybės ir jo "Anykščių šilelio" sukūrimo. Kai jis mokėsi Varnių kunigų seminarijoje, tai sulenkėjęs profesorius Gabšys vieną dieną kalbėjo apie Ad. Mickevičiaus kūrybą ir pagaliau pradėjo aiškinti, jog lietuviškai taip parašyti nebūtų galima, nes lietuvių kalba netinka poezijai. Jaunas klierikas Baranauskas, sėdėdamas suole ir klausydamas to profesoriaus kalbos, taip buvo įžeistas, jog pasiryžo parašyti poemą lietuviškai. Tada, parvažiavęs vasaros atostogų į tėviškę, parašė "Anykščių šilėlį". Šios gamtinės poemos kai kurios vietos literatūriniu požiūriu yra nepaprastai pasisėkusios, o tai ir yra įrodymas, jog ir lietuvių kalba tinka poezijai. "Anykščių šilelis" yra išvers-tas į lenkų, rusų, latvių, vokiečių ir anglų k. Spau-doje teko skaityti ("Tėviškės Žiburiai", 1978. 7. 20), kad japonas prof. Ikuo Murata, kuris studijavo baltistiką ir moka lietuviškai, šią poemą verčia į japonų kalbą.

* * *

Daug metų praėjo, kai prasidėjo mūsų tautinio atgimimo sąjūdis, kuriam vadovavo jaunoji Lietuvos inteligentija, kilusi iš kaimo, kai buvo panai-kinta baudžiava (1861) ir kai mūsų valstiečiai pradėjo savo vaikus leisti į mokyklą. Tada daugelis mūsų jaunimo, kuris visai nestudijavo lingvistikos ir neturėjo kalbinio pasiruošimo, gelbėjo susidėjusią padėtį. Tada mūsų kalbos rašyba pradėjo rūpin-tis dr. J. Basanavičius su "Aušra" (1883) ir vėliau dr. V. Kudirka su "Varpu" (1889). Tačiau juo-dviem irgi buvo gana sunku, nes abu buvo gydyto-jai, o ne kalbininkai. Bet juodu su visais savo bendradarbiais buvo įsitikinę, kad mūsų kalba yra seniausia ir gražiausia iš visų pasaulio kalbų. Kai kurie romantikai buvo nuėję taip toli, jog aiškino, kad net ir Dievas rojuje su Adomu ir Ieva kalbėjo lietuviškai. Žinoma, visi keliai tada vedė į vieną bendrą tikslą, todėl ir šie jų samprotavimai turi būti pateisinami. Pažymėtina yra tai, kad beveik

visi anų laikų spaudos bendradarbiai pirmiausia stengėsi apvalyti mūsų kalbą nuo svetimybų. Tad kartais jie sugalvodavo gana keistų naujadarų, kurių daugelis kalboje visai nepriėjo, k.a.: šnypštukas (nosinaitė), gydytuvė (ligoninė), pirmyneiga (pažanga), buitpieša (biografija), neprigulnybė (nepriklausomybė), mokslinyčia (universitetas) ir t.t. Pažiūrėkime, kaip 1883 m. rašė J. Basanavičius:

Auszra. Laikrasztis iszleidziamas
per Dra. Bassanawicziu.

O čia dar vienas rašybos pavyzdys (apie 1845 m.) mūsų pirmojo istoriko S. Daukanto:

Būdą senowęs Letuviu Kalnienu ir
Zemajtiu iszraszę pagal senowęs rasztu.

“Ir štai kaip tik savo laiku pasirodė Jonas Jablonskis”, sako prof. Pr. Skardžius “Aiduose” (1972) apie savo buvusį mokytoją. “Jis yra pirmas mokytas lietuvių kalbininkas specialistas, kuris savo kalbinį darbą pradėjo dar “Aušros” laikais, kada lietuvių raštų kalba buvo didžiai svetimos įtakos sutrėkta, jos rašyboje žodžių, ypač naujadarų daryboje, žodyne ir sintaksėje buvo daug netvarkos, kada dar nebuvo beveik jokios bendrinės vartosenos, daug kas savaip galvojo ir ėjo įvairiais keliais . . . Jis pirmas sistemingiau, pagal tam tikrą programą, ėmė tvarkyti mūsų raštų kalbą, kad ji geriau tiktų visų lietuvių reikalams (spaudai, literatūrai, mokyklai, bažnyčiai ir kt.).

Kaip vysk. M. Valančius yra vadinamas mūsų liaudies švietėju, kaip dr. J. Basanavičius yra mūsų tautos patriarchas, kaip Maironis yra tautos dainius, taip ir prof. J. Jablonskis yra laikomas mūsų bendrinės literatūrinės kalbos tėvu. J. Jablonskis (1860-1930) pasirinko sau motto: “Nedidelė garbė svetimomis kalbomis kalbėti, bet didi gėda savosios gerai nemokėti!” Kadangi jis dirbo lingvistinį darbą dar spaudos draudimo metu, tai dažnai pasirašinėdavo Petro Kriaušaičio ir Rygiškių Jono slapyvardžiais, kad rusų valdžia jo neišstremtų į Sibirą. Kilimo jis yra nuo Šakių (zanavykas), gimnaziją baigė Marijampolėje, o universitetą Maskvoje. Studijavo klasikinę filologiją, lyginamąją kalbotyrą ir kt. Baigęs universitetą, tuoj pradėjo tvarkyti mūsų rašybos reikalus ir jau 1901 m. išleido Tilžėje “Lietuviškos kalbos gramatiką”, kurią pasirašė Petro Kriaušaičio slapyvardžiu. Profesoriodamas Lietuvos universitete, jis nesitenkino tuo, bet dėstė lietuvių k. įvairiuose kursuose, leido kalbos vadovėlius, rašė straipsnius laikraščiams, taisė kitų kalbos klaidas ir t.t. Jis buvo sukaupęs apie save būrį žmonių, kurie jam padėjo. J. Jablonskis mūsų bendrinei literatūrinei kalbai pagrindu paėmė aukštaičių tarmę ir kalbą tų žmonių, kurie gyvena apie Šakius, Vilkaviškį ir Mari-

LIETUVIŲ KALBOS ŽODYNAS

*
* *

KALBININKAS JONAS JABLONSKIS SU ANŪKAIS

jampolę. Rašybą nustatė fonetinę (garsinę) ir etimologinę (kilminę). Senatvėje jau sirguliavo ir negalėjo paeiti, bet dažniausiai sėdėdavo kėdėje, tačiau nenustojo rūpintis mūsų kalbos rašyba ir tada.

Atgavus nepriklausomybę, prasidėjo mūsų tautos mokslinis, kultūrinis ir ekonominis žydėjimo laikotarpis. Kaip kiekviena jauna valstybė, taip ir Lietuva turėjo įvairių sunkumų, bet visi džiaugėmės laisve ir su viltimi bei pasitikėjimu žiūrėjome į ateitį. Gaila, kad tas nepriklausomas gyvenimas tęsėsi tik 22 metu. Tais laikais visi stengėsi ne tik taisyklingai lietuviškai rašyti, bet ir kalbėti. Daug jaunimo (ne tik berniukų, bet ir mergaičių) studijavo lietuvių k. universitete, buvo leidžiamas žurnalas „Gimtoji Kalba“, buvo pradėta leisti enciklopedija, žodynai ir t.t. Dažnai spaudoje ir per radiją (tada dar neturėjome televizijos) buvo keliami įvairūs mūsų rašybos klausimai. J. Jablonskis patarė Švietimo Ministerijai, kad pasiųstų į užsienį studijuoti porą studentų, nes reikia lituanistinio prieauglio. Tada į Vokietiją išvažiavo A. Salys ir Pr. Skardžius. Juodu po kelių metų sugrižo su doktoratais ir tuoj pradėjo dėstyti lituanistiką mūsų universitete. Apie 1929 m. Jablonskis pasiūlė taip pat Švietimo Ministerijai, kad būtų sudaryta komisija, kuri peržiūrėtų mūsų rašybą. Komisija viską peržiūrėjo ir pasiūlė kai kurių pakeitimų, kaip pvz.: rašyti su j **bjaurus**, **pjauti**, **jieškoti**, **jiešmas** ir t.t. Taip pat tada buvo pasiūlyta panaikinti nosines a, e, i, u, o rašyti a, e, i, u (su brūkšneliais). Tačiau 1936 m. Švietimo Ministerija išleido aplinkraščių, kuriuo buvo įsakyta ir toliau laikytis Jablonskio nustatytos rašybos, nes buvo kilę labai daug ginčų spaudoje dėl naujų reformų.

Daug žmonių pradėjo reikalauti, kad būtų atlietuvintos sulenkintos ir surusintos pavardės. Tada vyriausybė sudarė Pavardžių ir Vietovardžių komisiją, kurios pirmininku (1935 m.) buvo paskirtas lituanistas M. Jurkynas. Tie jaunuoliai apkeiliavo visus Lietuvos miestus bei kaimus, surašė ir sukirčiavo mūsų pavardes ir vietovardžius. Tada buvo sudaryta Mokslinė Pavardžių komisija, kuri peržiūrėdavo žmonių prašymus ir nurodydavo, kokias atlietuvintas pavardes galima pasirinkti. Kai buvo įkurta Lietuvos Mokslų Akademija, visa pavardžių ir vietovardžių surinkta medžiaga buvo ten perkelta, o M. Jurkynas buvo paskirtas L.M.A. Lituanistikos instituto redaktoriumi. Tada buvo paruošta visa kartoteka pavardžių ir vietovardžių žodynams spausdinti. Deja, karai ir okupacijos tą darbą sutrukdė.

Be prof. J. Jablonskio, nepriklausomais laikais turėjome vyresnio amžiaus ir daug jaunų lituanistų, iš kurių pažymėtini šie: prof. K. Būga, prof. J. Balčikonis, prof. A. Salys, prof. Pr. Skardžius ir

kt. K. Būga (1879-1924) gilinosi į baltų k. praeitį, tyrinėjo slavų ir germanų k. santykį su lietuvių kalba ir t.t. Daug pradėtų darbų jis neužbaigė, nes labai anksti mirė (44 metų). J. Balčikonis (1885-1969) sulaukė gilios senatvės ir mirė Vilniuje. Ilgiausiai išdirbo Lietuvos Mokslų Akademijoje, kur buvo vyriausiu žodyno redaktoriumi. A. Salys (1902-1972) ir Pr. Skardžius (1899-1975) mirė JAV-se.

Kaip anksčiau, taip ir dabar pavergtoje tėvynėje yra laikomasi senosios (jablonskinės) rašybos. Tačiau pokario metais yra padaryta kai kurių pakeitimų. Lituanistų komisija pasiūlė rašyti priebalsį j žodžiuose, kaip pvz.: **bjaurus**, **pjauti**, **jieškoti**, **jiešmas** ir t.t. Tačiau prieš tokį rašymą pasisakė žodyno, enciklopedijos redaktoriai ir kiti. Tokiu būdu paliko j su **bjaurus**, **pjauti** (po lūpinių priebalsių b ir p), o **ieškoti**, **iešmas** ir kitus panašius žodžius rašo be j. Teko girdėti, kad kalbininkai dar j rašymą tebesvarsto. Jablonskis rašė **kas-nekas**, Skardžius siūlė **kas nekas**, o dabar Lietuvoje pasiūlyta **kas ne kas**. Drauge rašoma: **turbūt**, **galbūt**, o atskirai: **kai kas**, **bet kas**, **per daug**, **vis dėlto** ir t.t. Žodelytis gi su linksniuojamais žodžiais rašomas atskirai, pvz.: **kas gi**, **kuris gi**, **koks gi** ir t.t. Su nekaitomais žodžiais gi rašomas drauge, pvz.: **betgi**, **argi**, **kaipgi**, **netgi** ir kt. Taip pat yra palengvintas žodžių perkėlimas iš vienos eilutės į kitą, pvz.: **leng-vas** ir **len-gvas**, **dug-nas** ir **du-gnas**. Yra pakeitimų ir didžiųjų raidžių rašyme. Dabar laikraščių, žurnalų ir knygų pavadinimai yra rašomi vienodai (tik pirmasis žodis didžiąja raide), pvz.: „Lietuvos aidas“, „Tėvynės sargas“, „Lietuvių kalbos rašyba ir skyryba“. Apie visus rašybos pakeitimus yra išleistas 1976 m. Vilniuje atskiras leidinys.

* * *

Išėivijoje naujų rašybos pakeitimų pasiūlė prof. Pr. Skardžius su savo bendradarbiais, išleisdamas Vokietijoje „Lietuvių kalbos vadovą“ (1950 m.). Skardžius daug žodžių pasiūlė rašyti savaip, nuneigdamas jau seniai nusistovėjusius kai kuriuos rašybos dalykus. Dėl šių rašybos pakeitimų jis įžangoje (14 psl.) taip rašo: „Atskiri sutartiniai vien praktikos dalykai, ligi šiol vis dar neišspręsti, gali būti šiuo metu nelaikant klaida ir dvejaip vartojami“.

Spaudoje dažnai tenka skaityti, jog daugelis yra susirūpinę, kokia gi ateitis lietuvių k. ir rašybos išėivijoje? Atrodo, kad ta ateitis iš tikrųjų nėra džiuginanti. Štai prof. Pr. Skardžius „Aiduose“ (1974) rašo: „Lituanistinio prieauglio beveik nematyti, svetimųjų kalbų įtaka vis daugiau reiškiasi . . .“ Prof. A. Salys tiesiog laukė stebuklo, kad atsirastų nors vienas jaunuolis, kuris studijuotų lietuvių kalbą Pensilvanijos valst. universitete,

kur jis dėstė baltistiką net 25 metus, bet neturėjo nė vieno lietuvių kandidato. Prieš pat mirtį profesorius įkalbėjo į juostelę dar ir šiuos savo paskutinius žodžius: "Kalbotyros prieauglio neturime. Džiaugiamės, kad mielas kolega amerikietis prof. W. R. Schmalstiegas taip sėkmingai tą vežimą veža. Jam nuoširdus lietuviškas ačiū . . ." Ir tikrai! Kai 1978 m. gegužio mėn. Toronte buvo surengtos baltistikos studijos, tai apie lietuvių kalbos veiksmažodžius buvo viena paskaita, kurią skaitė ne kas kitas, o prof. W. R. Schmalstiegas. Tai kurgi dingo mūsų lietuviškai? Gal Amerikos lietuviai taip turės ir padaryti, kaip jis kartą yra pajuokavęs. Mat, jis vieną žiemą smarkiai peršalo ir susirgo. Tada vienam iš savo kolegų yra pasakęs, kad jeigu karta numirtų, tai ant jo kapo pastatytame paminkle įrašyti: "Mirė rašydamas lietuvių kalbos gramatiką".

Tačiau turime pasakyti, kad išeivijoje yra labai daug gražaus ir susipratusio mūsų jaunimo, kuris rengia kongresus, studijų savaites, dėl žmogaus teisių rašo protesto laiškus senatoriams ir kongresmanams, bet daugeliui iš jų jau trūksta lietuviškų žodžių. Todėl ir nenuostabu, kad jie kartais padaro ir tokių klaidų: rūtelius raselė užgavo . . . reikia pašvarinti Lietuvos vardą . . . yra daug darbštų narių . . . užsimauk akinius nuo saulės . . .

* * *

Pabaigai norėjau iškelti dar vieną klausimą, kaip mes, užsienyje gyvenantieji lietuviai, iš tikrųjų turėtume rašyti? Į šitą klausimą man vieni atsakė, kad rašykime ir toliau taip, kaip rašėme, o į visas tas rašybos reformas Lietuvoje nekreipkime dėmesio. Kiti tvirtina, kad reikėtų vis dėlto visiems rašyti vienodai, nes esame visi tos pačios tautos vaikai. O apie naujus rašybos pakeitimus daugelis tvirtina, kad tai nėra naujos rašybos sukūrimas, bet tik senosios (jablonskinės) nevienodumų išlyginimas. Todėl ir dabar, kai išeivijoje visai neturime jaunų lituanistų, o mūsų senieji jau baigia išmirti, reikėtų ir mums priimti tik tuos pakeitimus, kurie yra teisingai kalbiškai pagrįsti. Tačiau turime ir išimčių. Dabar Lietuvoje **Dievą, Kalėdas, Velykas** ir kitas mūsų religines šventes rašo mažosiomis raidėmis. Apie tai prof. Pr. Skardžius 1973 m. lapkričio mėn. "Drauge" taip sako: "Užsienio lietuviai turėtų pasilikti prie tradicinės rašybos — šios rūšies žodžius ir toliau rašyti didžiosiomis raidėmis".

* * *

Literatūra:

1. Lietuvių Enciklopedija.
2. Encyklopedia Lituanica.

Parvažiavęs vasarotų savo tėviškėn, išėjau vieną šventadienį su broliu laukan javų aplankyti. Gražu buvo neapsakomai. Danguje nė mažiausio balto debesėlio. Tik tik pūtė vėjelis, bet toks lengvas ir malonus, kad rodės, jog tat apsnūdusios prigimties kvėpavimas, nuo kurio pats oras drebėjo, tviskėjo. Romiai stovėjo apsvaigęs miškas: nei ošimo, nei paukščių giedojimo. O aplink jų marguliavo javais apsėti laukai: čionai pabalę rugiai stovėjo, palenkę sunkias savo varpas; tenai toliau žaliavo vasarojus, žydėjo grikliai. Ore nei vieno balso, nei vieno šauksmo. Tik toli, šventosios pakraščiuose, rėkavo žąsys, raudėjo piemenų rageliai. Buvo taip romu, tokia giedra, kad rodėsi, pati saulė žeme ridinėjo.

Apėjusiu ežiomis rugių ir vasarojaus lauką, priartinova prie miško. Čionai, slėpdamuos nuo saulės spindulių, palindova po pušim ir atsigulėva pasilsėtų. Begulėdamas pamačiau iš antros pusės einantį pamiške seną žmogų, lazdele pasiramsčiuojantį. Jo stovyla pasirodė man pažįstama.

— Žiūrėk! Bene Simanas eina? — paklausiau brolio.

— A-a, jis, — atsakė pažiūrėjęs brolis ir susuko: — Ei dėde, kur eini? Palauk!

Senelis sustojęs atsigrėžė. Pažinęs mudu, sulingavo galva ir pasisuko į mudu.

— Na, tai ko judu čionai gulita? — geru, bet šiurkščiu balsu tarė prisiartinęs.

— Gulkis ir tamsta, — atsakė brolis. — Mat, kaip kaitina, prasivėdinsi!

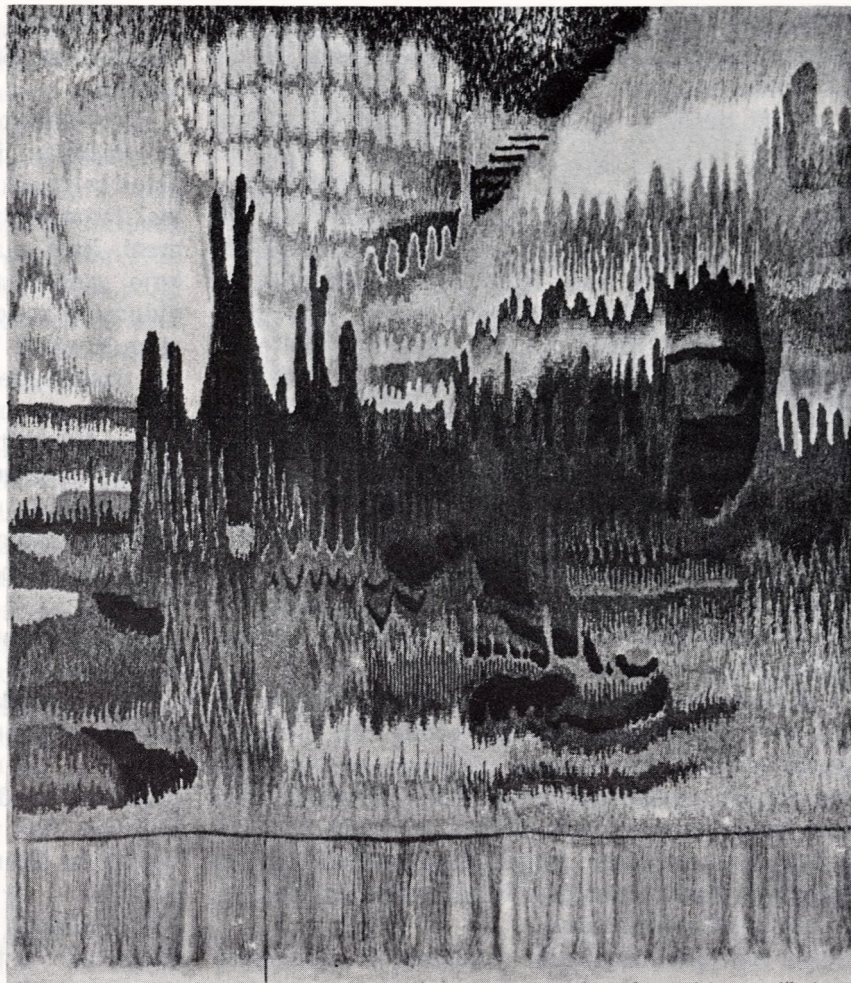
Pasirėmęs lazdele, sunkiai rangė dėdė Simanas senus savo kaulus, kol atsisėdo ant žemės.

— Tai gal javus lankėta? — paklausė.

— Nagi apėjova . . . — atsakė brolis.

— Ir aš išėjau pažiūrėti, — tarė Simanas, — bet nelabai kokie javai, ne tokie, kaip seniau būdavo . . . kas metai vis blogyn ir blogyn. O čionai visa pabrango, mokesčiai auga . . . Kas ir bus toliau . . . iš kur bepriteks žmonės . . .

Bet ūmai ant Simano veido pasirodė ypatingas linksmas spindulys.

Šypsodamas ir tik linguodamas žilą galvą, žiūrėjo į mane. Žinojau, ką nori pasakyti . . .

— Na, tai dabar, Jonai, — tarė pasilenkęs prie manęs Simanas, — papasakok mums ką nors. Juk tu daug žinai, daug esi skaitęs ir apie kitas šalis, ir kas pasaulyje dedas; tik tavęs nepriprašysi, — nenori mums pasakoti . . .

Niekas kitas visam sodžiui nemėgdavo taip pasakojimų, kaip dėdė Simanas. Patirs, būdavo, kad aš parvažiavau, ir ateina šventadienį į mane naujienų pasiklausytų. Ir jeigu pradėdavau pasakoti, nebepaleisdavo: klausydavo ligi sutemos, ligi vidunakčio. Jeigu dar kita ką labiau mėgdavo, tai tik savo ūkį ir medžioklę, kurios, ir senas būdamas, negalėjo išsižadėti. Taigi ir dabar sunku man buvo išsisukti: noroms nenoroms turėjau pradėti . . . Žodis po žodžiui priėjome ir prie astronomijos. Kada jau išmatavome saulės didumą ir žvaigždžių tolumą ir išreiškėme savo nustebimą dėl Dievo galybės ir prigimties neapsakomų grožybių, mano brolis tarė:

— O kodėl gi dieną žvaigždžių nematyti?

Kada jam tai išaiškinau, dėdė Simanas atsiliepė:

— O aš ir dieną esu matęs! . . .

— Nejaugi tamsta matei? — paklausėva su broliu.

— Mačiau . . . — atkartoto Simanas ir, lazdos atsirėmęs, pradėjo pasakoti:

— Seniai tai buvo . . . Dar aš, judviejų tėvai, amžiną atilsį, ir visi mūsų sodžiaus po ponais tebebuvo . . . Kratėva štai name lauke pamiškėj mudu su Baltrum Rudoku mėšlą: skubėjova dirbti, nes buvo jau po pietų, o ligi vakaro turėjova nukratyti dar didelį mėšlu apvežtą lauko plotą. O neduok Dieve, būdavo, nepabaigsi darbo! Taigi dirbova išsijuosusiu. Besišluostydamas nuo kaktos prakaitą, pakėliau galvą, žiūriu — pro pat pušies viršūnę mirksi danguje žiburėlis šaly debesio, po kuriuo ką tik saulė palindo.

— Žiūrėk, — sakau Baltrui, — ar tik ne žvaigždė žiba?

— Ar tu sapnuoji? — atsiliepė Baltrus ir pakėlė galvą.

— Bet tu pažiūrėk, — atsakiau jam. — Argi nieko nematai pakrašty ano debesėlio, kur šit už tos pušies niūkso?

— Iš tiesų, — sušuko Baltrus, — lyg tartum kas žiba!

Sustojova mudu, žiūriava į tą žvaigždę ir galvojava, kas tat galėtų būti, kad dieną žvaigždė pasirodė. Tik pamatėva: nebetoli eina prievaizdas Gimbutas (tas pats, kurs ir dabar paupyje tebegyvena). Per visą kūną mudviem šiurpas perėjo.

— O ko jūs čionai, uncvotai, sustoję stovite, a? — suriko prisiartinęs.

— Pamačiau, ponai, žvaigždę, — sakaus visas drebėdamas, — tai žiūriava su Baltrumi, Nežinova, kas tat gali būti . . .

— Kokią žvaigždę, kur? — paklausė.

— Žiūrėk, sakau, ponas, pro anos pušies viršūnę — kaip tik pakrašty debesėlio žiba.

Ir šiaip žiūrėjo prievaizdas, ir taip — nemato.

— Nieko nematau . . . — tarė piktai ir, palikęs mudu, nuėjo atgal.

O mudu su Baltrum drebava. Dabar, sakova, tai jau bus! Nuėjęs lieps atnešti vyčių kūlį, pašauks mudu pavietin, kur visados plakdavo, ir duos tiek, kad panešti negalėsiva. Ir žvaigždę užmiršova. Dirbova dabar taip, kad tik dulkės per lauką ėjo: bet širdys abiejų drebėjo. Pagaliau pamatėva: sugrįžta kažin kuo rankoj nešinas. Kojas mudviem pakirto — tik pastovėti begaliva . . .

— Ar tebematyti dar žvaigždę? — paklausė mane.

Pakėliau galvą aukštyn — dar žiba. Parodžiau. Pridėjo prievaizdas prie akies ilgą vamzdelį ir žiūri.

— Teisybė, žvaigždė, — atsiliepė lukterėjęs. — Geras gi tu, Simanai, akis turi, kad galėjai ją pamatyti.

Pats pažiūrėjo, paskui ir mudviem vamzdelį davė. Paėmiau jį drebančiom rankom. Pridėjau prie akies ir ko tik nesurikau nustebejęs: taip dabar aiškiai buvo matyti žvaigždė ir tokia buvo apskrita, graži, kaip mažas aukso obuolys. Paskui papasakojo mudviem prievaizdas, kokio žvaigždės esti didumo, kas jos tokios yra . . . Daug tada jis mudviem apsakė. Toks geras buvo, kokio nei pirma, nei paskui niekados nemačiau. Pagaliau atsiminė, kad mes stovim, ir liepė eiti dirbtų.

— Žiūrėkit, kad ligi vakaro būtų padaryta! — pasakė nueidamas šiurkščiu balsu.

Bet mudu su Baltrum linksmi jau buvova, kad taip visa kas gerai pasibaigė . . .

— Tai nepakliuvota už tai? — paklausė mano brolis.

— Ne, tuo kartu žvaigždė išgelbėjo, — atsakė Simanas.

— O lupdavo, oi lupdavo! — kalbėjo toliau, atsiminęs praeitį, senelis, linguodamas žila savo galva. — Už menkiausią daiktėlį kraujas plaukte plaukė. Ir neduok Dieve, jeigu kas nors kartą pakliūdavo: tas visą gyvenimą minėdavo. Dabar tai bepiga su šituo. Jūs šitai mokslus einat, žmonėmis paliekat — ir tai skundžiatės, o jūsų tėvai kiekvieną valandą dėl savo kailio arba net ir gyvybės drebėdavo. O tačiau nuo jų dainų visi miškai aplinkui skambėdavo. Ir linksmi tada buvo miškai, pilni paukščių ir gyvulių laukinių; nuo uogų ir grybų žemė marguliavo; riešutų — kiek dabar gilelių;

REGINA ŽIŪRAITIENĖ

RUDUO

upėj ir liūnuose žuvies — kiek tik nori, ir kokios žuvies! Kad sugaudavai lydį arba lyną, tai būdavo ko nešti. Nors daugiausia tų visų daiktų ponui turėdavom pristatyti, bet ir mums šis tas kliūdavo. O dabar miškus kuone visus iškirto — vėjas smėlį nešioja. Nueini medžiotų: vaikštai žmogus visą dieną, vargsti ir gaisuoji, o gerai, jeigu nors kiškelių arba teterviną parsineši, dažniausiai gi dykom rankom namo pareini. Žuvys išnyko; džiaugies, jeigu pasninkui arba Kūčioms tik mailiaus (smulkutės žuvelytės. Autš past.) pasigauni . . . Et, blogyn eina, ir gana! Kad nors tie rugiai ir vasarojus geriau augtų . . .

Simanas nutilo ir liūdnom akim žiūrėjo tolumon. Jau artinos vakaras. Iš miško išlindo ilgi tamsūs šešėliai ir plačiai uždengė rugių lauką. Saulė riedėjo žemyn ir ruošėsi greitai pasislėpti už aukšto Šventosios kranto. Oras vėso. Metas buvo namo. Nenoromis išlindom visi trys iš po pušies, kur taip gera buvo gulėti. Simanas nuėjo dar vasarojaus žiūrėtų, o mudu su broliu namo. Atsigręždamas ilgai dar mačiau stovinėjančią lauke Simano stovylą. Pagaliau ji pasisuko už miškelio ir išnyko . . .

* *
*

Kovo 3 d. sukako 100 metų nuo mūsų žymaus rašytojo Jono Biliūno gimimo. Jis gimė Ukmergės apskr., Anykščių valsčiuje, Niūronių kaime. Mokėsi Anykščiuose ir Mintaujos gimnazijoje, iš kurios už cerkvinį maištą buvo pašalintas. Negalėdamas grįžti atgal, įstojo į Liepojos gimnaziją, kurią baigė 1899 metais. Platino uždraustus lietuviškus raštus, skaitė referatus, paskaitas ir aktyviai dalyvavo pirmajame lietuvių spektaklyje „Amerika pirtyje“. 1900 m. įstojo į Dorpatą (Tartu) universitetą, klausė gamtos, ekonomijos ir socialinių mokslų. Neilgai jam teko ten studijuoti, nes prasidėjo studentų tautinis sąjūdis, ir Biliūną iš universiteto pašalino. Jis išvažiavo į Šiaulius ir vertėsi pamokomis. Bendradarbiavo „Darbininkų balse“ Jono Gražio slapyvardžiu. Vėliau smarkiai kovojo su sulenkėjusiais dvarininkais ir nutautusiais bajorais. Atgal į universitetą nebuvo priimtas. Neturėdamas kitos išeities, išvyko Vokietijon ir stojo į Leipcigo aukštąją mokyklą komercijos studijoms. Bestudijuodamas labai susidomėjo literatūra, todėl metė komerciją ir 1904 m. išvyko į Šveicariją. Zuericho universitete studijavo literatūrą ir daile. Studijuodamas rašė savo išgyvenimus, vaizdelius. Tuo metu gimė žinomos jo apysakos: „Liūdna pasaka“, „Ubagas“, „Brišiaus galas“ ir kt.

Biliūnas buvo silpnos sveikatos — sirgo džiova. Ligos kamuojaamas, nutraukė studijas ir grįžo Lietuvon. Gydytojai patarė važiuoti gydytis į Juodosios jūros pakrantę, į Jaltą, bet kelionei neturėjo lėšų. Kurį laiką gyveno tėviškėje ir Kačerginės vasarvietėje. 1905 m. išvažiavo į Zakopanę Karpatų kalnuose. Vos 28 metų sulaukęs, rašytojas amžinai nutilo. Jis mirė 1907 m. gruodžio 8 d. ir buvo palaidotas Lenkijoje, Zakapanės kapinėse. Iš ten jo palaikai 1953 m. buvo perkelti į Lietuvą ir palaidoti netoli jo tėviškos esančiame pilikalnyje.

(J. Miškinis iš L. Lietuviams)

K. DOCKUS

TĖVIŠKĖ

Apleista sodyba

VLADAS DAUTARTAS

Kažkada čia būta sodybos. Riogsojo pamatų akmenys, žiojėjo rūsio kiaurymė . . . O aplinkui žydėjo alyvos, kerojo akacijos. Tų alyvų apsuptas stovėjo juodas medinis kryžius. Vėjų ir darganų nuplaktas, suskilęs. Giliose žaizdose mažyčiai paukščiai buvo susikrovę lizdus. Jie nardė apie juodą kryžiaus liemenį ir, pamatę žmogų, baugiai čypsėjo. Paukščiai buvo atpratę nuo žmonių, kurių pėdos seniai išnyko tankioje žolėje. Liko tik jų sodintos alyvos, liko pamatų akmenys ir juodas, šauksmui rankas iškėlęs kryžius.

Praeivi, sustok!

NEIŽEISKI MANO ŽEMĖS BRANGIOS

Nepakeisti širdies,
Neatverti akių . . .
Užmiršai žemę tą,
Gintarėlių šviesių . . .

Ir gimtieji namai
Nebešaukia sapne . . .
Gaila man ir graudu,
Kad sužlugo dvasia . . .

Nekvatok, neižeiski
Mano žemės brangios —
Nusigręžki ir eiki,
Be širdies, be dainos . . .

MYLIU TAVE SVAJONE

Myliu tave svajone,
Kaip dievmedžio šakelę —
Dar su manim pabūki,
Paglostyk mano dalią . . .

Svajone šilkasparne,
Svajone gintarine, —
Myliu tave kaip saulę,
Kaip ilgesį tėvynės.

VISKAS ČIA NE MANO

Viskas čia ne mano,
Nieko neturiu —
Kas atspėtų mintį,
Laimę kur slepiu . . .

Neatspės jau niekas
Tos gilios minties, —
Gal tik gintarėlis
Liūdnas prie širdies . . .

“Manęs dar nebuvo,
Alyvos žydėjo,
Manęs nebebus jau,
Jos vėlei žydės” . . .

O kas ta svaja,
Ta daina nemarioji,
Jei ne žodžiai tavieji,
Išsiilgę mirties . . .

Tu žinojai, brangi,
Vėl dainuos tau alyvos . . .
Tiktai aš nežinojau
Tų žiedų paslapties
Kai sakei: —

“Ir kris jų lapeliai
Nuo saulės ir vėjo,
Kaip smėlio saujelės
Ant mano širdies . . .”

MARIJA R. KUHLMANIENĖ

M. KUHLMANIENĖ LIETUVAITE

Vida Drukteinytė Jurgį Jurkūną pažinojo iš universiteto, kur, susitikę ant laiptų arba koridoriuje, jie paprastai abejingai persimesdavo keliais nereikšmingais žodžiais.

Nors ir visų labai gerbiamas dėl savo proto ir gabumų ir netgi laikomas viso humanitarinio fakulteto pažiba, jis Vidai kaip vyras visada atrodė itin nepatrauklus: šviesūs, skystoki plaukai, išblukusios žemažiūrės akys, jau bepradedęs apie liemenį tukti. Vienu žodžiu, tokiai šauniai studentei kaip Vida Drukteinytė tikrai nepakeliui.

Bet štai jų korporacijai surengus Naujųjų Metų sutikimą, jiedu pirmą sykį pateko į tą pačią kompaniją. Tarp kitų tą vakarą prie jų stalo atsėdūrė ir taip pat kaip ir Vida iš Telšių kilusi Alė Brazaitytė. Nedrąsi ir nepasižyminti nei grožiu, nei ypatingu protu, ji buvo gražuolės ir visame kame pasėkmingos Vidos pilna priešingybė. Todėl gal ir nenuostabu, kad pastaroji jau iš pat vaikystės į ją žiūrėjo su užuojautos ir nevisada pasėkmingai nusišėptos paniekos mišiniu.

— Jau ta tai tikrai niekad nesusiras sau vyro, — traukydama pečiaus, savo broliui Juliui kartodavo Vida.

— Turbūt . . . Vienok man jos visvien gaila. Ypač vakaruškose, kur visoms kitoms bešokant ir besilinksminant, ji paprastai visų užmiršta tūno kokiame nors kampelyje. Jeigu ne aš, tai ji greičiausiai taip ir grįžtų namo nė karto nepašokdinta, — kartą jai atsakė Julius. — Tu, Vidute, galėtum jai prie progos truputį padėti.

— Kaip? Juk prie jos berniokų nei su botagu neprivarysi!

Tačiau ši Naujųjų Metų vakarą viskas vystėsi nenumatyta kitaip. Vos užtrenkus orkestrui, garsusis Jurkūnas iškviėtė nustebusią Aliutę šokiui. Ir nuo tada taip ir nesiliovė jai labai uoliai asisutuoti. Jis ją ir šokdino, ir prie jos arti prisilenkęs

atidžiai klausėsi jos kiekvieno žodžio, ir nuolatos bėgiojo į bufetą ją šiuo ar tuo pavaišinti.

Gi į iš kairės šalia jo sėdinčią Vidą jis nekreipė nė mažiausio dėmesio. Nepratusi būti šitaip ignoruota, šioji pradžioje tesijautė tik nustebinta.

— Jeigu ten dar sėdėtų kokia nors „pusė bėdos“, tai gal ir būtų suprantama, bet šitaip šokinėti apie Alę . . .

Nežiūrint to, kad apie ją iš visų pusių sukinėjosi žymiai už Jurkūną „fainesni“ korporantai, šitoks jo elgesys palaipsniui pradėjo Vidą vis daugiau ir daugiau erzinti. Kaip tai buvę įmanoma, kad ta plačiaveidė, spuoguotu smakru Alė, būtų ją nukonkuravusi? Ją, pačią gražiausią viso Vytauto Didžiojo Universiteto studentę!

— Palauk, palauk! — net parausdama nuo įgeltos savimeilės, pagalvojo ji. — Atsiradus pirmai progai aš jam taip susuksiu galvą, kad jis tos nelemtos Alės visai nebepastebės.

Todėl vos paskelbus panelių valsą, ji, pasitaisiusi į tamsius plaukus įsegtą raudoną gvazdiką, truktelėjo Jurkūną už alkūnės.

— Štai ir man pagaliau bus proga su jumis nors sykį pašokti!

Jurgis Jurkūnas nenorom atsistojo.

— Bijau, kad jūs, kolege, manim šiuo atžvilgiu būsite labai nusivylusi, — akivaizdžiai nesužavėtas jos iškvietimu, murmtelėjo jis.

Jiems įsimaišius į šokančiųjų sūkurį, Vida kokiškai pažvelgė savo partneriui į akis.

— Kaip jūs drįsote tvirtinti, jog nemokate šokti! Jūs šokate dieviškai, tiesiog dieviškai! Ir spėkite, ką aš tik ką nutariau! Aš nutariau jūsų daugiau nebepaleisti ir su jumis prašokti kiekvieną ateinantį šokį! Tegu tie visi kiti mano bernužėliai sau kremta nagus! Ir jeigu jūs mane dabar labai gražiai paprašysite, aš jums rezervuosiu privilegiją mane po baliaus palydėti namo, — jam nie-

kaip nereagavus į jos pirmąją pasisakymą, lengvai prie jo prisiglausdama pridūrė ji.

Vienok ir ši kartą nesulaukusi atsakymo, Vida nutarė pakeisti taktiką.

— Gal jūs to ir nežinote, bet aš jau visada labai domėjausi kalbotyra. Ir todėl man būtų labai įdomu . . .

Bet kaip ji bebandytų, Jurgis Jurkūnas pasirodė nesuviliojamas ir, vos pasibaigus valsui, beveik bėgom privedė Vidą atgal prie jos kėdės.

— Atleiskite, bet aš šiam sekančiam šokiui jau buvau iškvietęs kolegę Alę.

Išmušus dvyliktai ir visiems sukilus sutikti Naujųjų Metų, Vida dar sykį užatakavo Jurkūną.

— Neužmirškite mūsų susitarimo, nes aš jau visiems tiems, kurie siūlėsi mane lydėti, esu pranešusi, kas šįkart yra susilaukęs tos garbės, — susidauždama su juo stikleliu, pakuždėjo ji.

Bet Jurkūnas beveik piktai perbraukė ranka per savo suprakaitavusią kaktą.

— Tarp mūsų matomai yra įvykęs nesusipratimas. Aš, miela kolege, niekada nesisiūliau jūsų lydėti namo.

— Prisipažink, kad tu savo dvikovą su Ale pralaimėjai, — trukteldama pečiais ir nuduodama abejingumą, sau pačiai pasakė Vida. — Aiškiai ir, be abejonės, pralaimėjai!

Paryčiui juodviem su broliu Parodos gatvę grįžtant namo, Vida susimąsčius nubraukė nuo blaksienos ant jos užkritisia snaigę.

— Pasakyk, Juliau, ar tas Jurgis Jurkūnas tikrai toks išmintingas, kaip kad jūs visi teigiate?

— Tikrai. Kaikas netgi jį laiko genijumi.

— Jeigu taip, tai kaip jam gali patikti tokia vištelė kaip Alė?

— Ne visi vyrai būtinai turi mėgti protingas moteris. Be to, ji turi kaikiurių labai neblogų savybių — ji ir kukli, ir geraširdė, ir visada pasirengusi visiems kur reikia padėti.

— Bet visvien, kokia ji tokiam Jurkūnui pora! — netikėtai pakeldama balsą, sušuko Vida.

Julius nustebeš žvilgtėrėjo į sesrį.

— Kodėl tu juo staiga taip susidomėjai? Nejau gi faktas, kad jis visiškai nekreipė į tave dėmesio, tave taip užintrigavo.

— Nebūk kvailas, Juliau! Nei jis mane intriguoja, nei ka . . .

— Jeigu taip, tai ko dabar taip karščiuojies?

Vida nugriebė nuo praeinamos tvoros gniužulą sniego ir jį įgudusiu mostu užkišo broliui už apikaklės.

— Štai tau už sesers erzinimą!

Kai pasibaigus šventėm, Vida universitete susitiko su Jurkūnu, ji jam nepajuto jokios ypatingos pagiežos. Tarp jų nebesimaišant Alei, jis jai ir vėl buvo tapęs visiškai neįdomus.

Tačiau ano nemalonaus ir toli gražu dar neužmiršto epizodo pasėkoje ji staiga smarkiai nepamėgo vargšės nieku dėtos Aliutės. O ši, tuojau pajutusi Vidos nemalonę, niekaip neįstengė atspėti jos priežasties.

Iki Naujų Metų išvakarės viskas tarp jų gi buvo pilnoje tvarkoje, iš susirūpinimo negalėdama užmigti, svarstė ji. Paskiau ten baliuje Vida kaip ir paprastai buvo iš visų pati gražiausia, kaip ir paprastai apsupta būrio tarpusavyje konkuruojančių gerbėjų. Tuo tarpu, kai prie jos, Alės, tą vakarą buvo lipte prilipęs tas apkiutęs Jurkūnas. Jeigu jis nebūtų taip užsispyręs jos tą vakarą lydėti namo, ji būtų galėjusi į Žaliakalnį grįžti drauge su Vida ir Julium.

Alė buvo slapta įsimylėjusi į Vidos brolių, ir šios pražiopsotos progos prisiminimas ją privertė giliai ir nostalgiskai atsidusti.

— Ne, tą vakarą tarp manęs ir Vidos tikrai nebuvo įvykę jokio nė mažiausio konflikto, — iki pasmakrės užsitraukdama nuo blaškymosi nuslydusią kaldrą, nutarė Alė. — Tačiau užtikusi ją vieną būtinai jos pasiklausiu koks reikalas. Įsidrąsinsiu ir pasiklausiu.

Netrukus po Trijų Karalių ji, grįždama iš krautuvės, Donelaičio gatvėje susitiko į čiuožyklą beinančią Vidą: tamsiai raudona, pilku kailiuku apvedžiota aksomine čiuožimo suknele, energingai į vieną šoną užtraukta balta "angoros" kepuraitė ir iš tokios pat vilnos dailiai nunertom pirštinais.

— Dabar! Dabar prieisiu ir pasiklausiu! — ryžtingai jai pastodama kelią, nutarė Aliutė.

Bet jai dar nespėjus savo buvusiai draugei prartarti žodžio, Vida ją pervėrė tokiu neapykantos kupinu žvilgsniu, kad Aliutė atatupsčia atšoko į sniego pusnį.

— Kokios mes moterys visgi keistos! — akimis nulydėdama išdidžiai pro ją praeinančią Vidą, graudžiai pagalvojo ji. — Ir kokios mes netgi viena kitai nesuprantamos.

I

*Pavasaris eina kaip dainuojanti upė ir neša gyvybę.
Žiemos sustingusi simetrija dingsta
už septynių kalnų ir septynių jūrų . . .*

*Gyvenimas išsilieja.
Medžiai dangstosi permatomu šydu.
Ar tu bijai Laiko, Kuris atima jaunystę
ir vagia akių Šviesą? . . .*

II

*Norėčiau pakilti į debesis ir plaukti per plačiąją
žemės jūrą.
Kartu su vasara ieškoti dangaus, kuris vadinasi Dievas
ir paklysti tūkstančių kartų, kad pagaliau atrasti
Namus . . .
Aukščiau pakilti žodžiais ir, atvėrus delnus,
laukti žvaigždynų dulkių kaip Dangaus Išminties . . .*

III

*Ruduo dalina vyno taures, kuriose teka Žinojimo
Šaltinis . . .
Šaltinis, kurio vienas lašas nukrinta per tūkstantį
metų . . .
Pažinimo lašai išdžiūsta širdyje ir troškina dvasią.
Dieve, duok man Išminties Šaltinio vandens pilną
stiklinę, kad atspėčiau
Žemės Mislę . . .*

IV

*Nakties galybė ir puikybė.
Sietynas spindi kaip rasos lašas.
Rasoje atsispindi šviesa. Šviesoje atsispindi
Gyvenimas.*

*Laukti yra noras gyventi. Džiaugtis apakus iš laimės.
Žiema yra miegas, kuriame atsinaujina dvasia ir
atgimsta sapnai . . .
Sugerdami Tylą.*

*Nauji metai – žodžių mainai . . . Tiltas tarp žmonių . . .
ATSINAUJINIMAS . . .*

J. MIŠKINIS

Pastaraisiais šio šimtmečio dešimtmečiais moterys vis dažniau kelia lygiateisiškumo klausimą. Jos reikalauja užtikrinti faktinį visų pasaulio kraštų moterų lygiateisiškumą ir dalyvavimą savo krašto politiniame, ekonominiame, socialiniame ir kultūriniame gyvenime. Esą, būtina visokeriopai plėsti ir didinti moterų vaidmenį kovoje už taiką, draugystę ir bendradarbiavimą tarp tautų, už demokratiją ir pažangą.

Žodžiu, taurūs moterų tikslai, dideli ir svarbūs jų uždaviniai, kurie sutampa su žmonijos lūkesčiais, ilgą amžėmis svajonėmis, išreiškia milijoninius pasaulio moterų interesus.

Tačiau daug kur moterys ignoruojamos ne tik politikoje, bet jos neturi vienodų teisių su vyrais į darbą, atlyginimą, mokslą, profesijos pasirinkimą ir kt.

Štai keletas pavyzdžių statistikos duomenimis. Juk yra kraštų, kur aukščiausiose renkamuose organuose moterų labai mažai. Pavyzdžiui, Prancūzijos parlamente jos sudaro tik 1,7% visų deputatų. Anglijoje — 2,9%, Belgijoje — 2,8%. Daugelyje kraštų už vienodą darbą moterys gauna mažesnę atlyginimą, negu vyrai. Austrijos ir Prancūzijos moterų atlyginimas mažesnis apie 40%. O Anglijos pramonėje dirbančių moterų atlyginimas beveik perpus mažesnis, negu vyrų. Tik 10% dirbančių Anglijoje moterų už lygų darbą gauna vienodą atlyginimą su vyrais.

Taip pat ne visur moterų amžius vienodas senatvės pensijai gauti. Anglijoje ir Prancūzijoje — 60 metų, JAV ir Šveicarijoje — 62 met, Olandijoje, Suomijoje — 65 metų, Švedijoje ir Kanadoje — 67 metų, Airijoje ir Norvegijoje — 70 metų.

Be to, skirtingos vyrų ir moterų sąlygos mokslui bei profesijai įsigyti. Ispanijoje labai mažai moterų gydytojų, JAV — moterų inžinierių. JAV moterys teisininkės sudaro 4%, gydytojos — 9%. Panaši padėtis ir Europoje. Anglijoje moterų architektų tik 4%, teisininkių — 5%, gydytojų — 25%. Švedijoje inžinierių — 4%, ekonomisčių — 5%.

Pasitaiko dažnas atvejis, kai moterys, baigusios aukštąjį mokslą ir įsi-

gijusios specialybę, negauna darbo pagal specialybę. Moterų nelygiateisiškumą rodo ir dabartinis studentų procentas. Pvz. Anglijoje moterų studentų — 35%, Austrijoje — 29%, Belgijoje — 28%, Danijoje — 33%, Olandijoje — 20%, Japonijoje — 18%.

Nors daugelyje kraštų moterų lygiateisiškumas juridškai pripažintas, tačiau praktiškai dar toli gražu neįgyvendintas.

Besivystančiuose kraštuose tik nedidelė dalis moterų siekia aukštesnio išsilavinimo. Moterys studentės Afganistane sudaro 15%, Sirijoje — 17%, Turkijoje — 19%, Indijoje — 21% visų studentų.

Pažymėtina, kad ir dabar besivystančiuose kraštuose labai daug beraščių moterų, vyresnių kaip 15 metų, tokių yra apie 80%. Afrikoje net daugiau kaip 90% visų to amžiaus moterų. Taigi daugelyje kraštų moterys kur kas mažiau už vyrus raštingos.

Moterų padėčiai gerinti daug dėmesio pastaraisiais metais skiria įvairios visuomeninės, kultūrinės, politinės organizacijos. Jos reikalauja visiško moterų lygiateisiškumo. Tačiau tai įgyvendinti ne taip lengva.

Šiuo metu moterys sukuria daugiau kaip trečdalį visų materialinių ir dvasinių vertybių. Šis jų indėlis nuolatos didėja. Neveltui laikoma, kad mūsų amžius ne tik mokslo ir technikos sparčios pažangos, bet ir tvirtos moters įžengimo į darbo ir kūrybos pasaulį amžius.

Dabar pasaulyje moterys beveik sudaro pusę žemės planetos visų gyventojų — 49,8%. Azijoje gyvena daugiau vyrų, negu moterų. Afrikoje ir Australijoje jų skaičius bemaž vienodas, o Amerikoje, Europoje — 38 milijonais daugiau negu vyrų.

Statistiniai duomenys rodo, kad ekonomiškai išsivysčiusiuose kraštuose moterų daugiau. Daugiausia — tai karų ir emigracijos rezultatas. Europoje tik Islandijoje, Airijoje ir Šveicarijoje vyrų yra daugiau, kaip moterų. Mažiau vyrų yra Austrijoje, Vokietijoje, Vengrijoje, Lenkijoje, Lietuvoje ir Estijoje, o tai — Antrojo pasaulinio karo pasekmės.

A. SRUOGINIENĖ

MERGAITĖ

Ar kalbate lietuviškai? — vadovėlis skirtas lietuviškai nemokantiems vaikams ir jaunimui. — Autorius yra žinomas pedagogas **mok. A. Rinkūnas**. Vienas kompletas susidaro iš penkių knygų. Pagrindinė knyga yra pats vadovėlis, pavadintas „Ar kalbate lietuviškai?“, „Lithuanian for Beginners“, 224 puslapių. Jame yra trys dalys: fonetika, skaitymai aplinkos pažinimo temomis ir žodynas (lietuviškai-angliškai ir angliškai-lietuviškai). Šalia vadovėlio yra trys darbo sąsiuviniai, kurių vieną ar du mokinys pasirenka pagal savo pajėgumą. Sąsiuvinis A skirtas vaikų darželiui — paveikslavimo knyga, sąs. B skirtas pradžios mokyklos lygio mokiniams, ir sąs. C — studentams ir suaugusiems. Pagaliau visas darbas suderinamas pagal Mokytojo Vadovą, kuriame išaiškintas kiekvienos pamokos darbas. Sąs. C ir Mokytojo vadovas yra dviem kalbom — lietuviškai ir angliškai. Tiek pagrindinis vadovėlis tiek darbo sąsiuvinis yra gausiai iliustruoti specialiai pieštais piešiniais. Kainos, perkant pavieniui, yra šios: vadovėlis — \$4,00, darbo sąsiuviniai B ir C po \$2,80, darbo sąsiuvinis A — \$2,00, Mokytojo Vadovas — \$3,20. Pašto išlaidos į tą kainą neįeina. Perkant didesniais kiekiais duodama 15% nuolaida. Atsiskaitoma Kanadoje kanadiškais doleriais, visur kitur — US doleriais. Adresai: Kanadoje — „Ar Kalbate Lietuviškai?“, 1011 College Str., Toronto, Ont., Canada, M6H 1A8; JA Valstybėse — JAV LB Švietimo Taryba; Kanados L.B. Krašto Valdyba.

Ada Karvelytė-Dubauskienė

Poetės Ados Karvelytės-Dubauskienės poezijos kūriniai yra pritaikyta muzika. Iš rinkinio „Ne tie varpai“, mūsų kompozitoriai sukūrė melodijas sekantiems eilėraščiui: komp. Juozas Strolia — „Marija“ (premijuota); komp. Bronius Jonušas — „Vėl sakyti“; muz. Vytautas Jončys — „Nėvėži, upe mano“; komp. Giedra Gudauskienė — „Gyvenimas paguoda“ (premijuota); komp. Bronius Budriūnas — „Aš nežinau“. Dainoms vienodai yra svarbi muzika ir žodžiai. Gal dabar, šiame sumaterijalėjusiame pasaulyje, žodžiai turi dar didesnę svarą, kuriais išreiškiama mintis, svajonė, lūkesčiai ir siekimai. Poetei linkime dar daug dainų išleisti į pasaulį!

kienė — „Gyvenimas paguoda“ (premijuota); komp. Bronius Budriūnas — „Aš nežinau“. Dainoms vienodai yra svarbi muzika ir žodžiai. Gal dabar, šiame sumaterijalėjusiame pasaulyje, žodžiai turi dar didesnę svarą, kuriais išreiškiama mintis, svajonė, lūkesčiai ir siekimai. Poetei linkime dar daug dainų išleisti į pasaulį!

Lietuvių Namų Moterų Būrelio penkmetis Toronte. M.B. pirmasis ir steigiamasis susirinkimas įvyko 1972 m. gale, o 1973 m. sausio mėn. 12 d. buvo sušauktas bendras susirinkimas ir išrinkta pirmoji valdyba: J. Skrebutėnienė (pirm.), P. Jankaitienė, J. Rukšienė, B. Jankauskienė, H. Simanavičienė, L. Česekienė, B. Bendoraitienė, L. Mačionienė, O. Rimkevičienė. Būrelio tikslas buvo talkinti L. Namams. Darbo pradžia buvo sunki. L.N. vyko remontai, visko trūko ir kasa buvo tuščia. Kad sutelkti pinigų virtuvės reikmenų įsigyjimui, buvo pradėta organizuoti įvairius pobūvius. Visoms teko gerokai padirbėti. Palengvėjus finansinei padėčiai, pagrindinis dėmesys buvo skirtas kultūrinei veiklai. Per penkerius metus M.B. daug nuveikė. Šalia tradicinių sekmadieninių pietų, Kūčių, Naujų Metų, Užgavėnių, Velykų stalų — vaišių, buvo surengta daug meno parodų, paskaitų, dramų spektaklių, koncertų, minėjimų ir t.t. Savo moteriškas rankas M.B. narės pridėjo ir prie L. Namų vidaus puošimo ir pagražinimo. Vienas iš didžiausių darbų buvo Gedimino Menės vidaus įrengimas (pagal arch. dr. A. Kulpavičiaus projektą). Jau ketvirtį metų sėkmingai Moterų Būreliui vadovauja pirm. Aldona Jankaitienė, jai talkina: B. Abromaitienė, A. Jucienė, L. Pocienė, P. Jankaitienė, B. Barysienė, T. Bačėnienė, G. Butienė, L. Ramon, B. Romeikienė, M. Vaitkienė.

Moterų Būrelio penkmetis iškilmingai buvo paminėtas š.m. balandžio mėn. 8 d. dalyvaujant svečiam ir narėm. Ta proga L.N. pirmininkas Algis Senkus ir „Moters“ redaktorė Nora Kulpavičienė atidengė Gedimino Menės dedikacinę lentą.

L.N. Moterų Būrelio narėm atlikusiom daug gerų darbų ir ateityje linkime sėkmingai tęsti lietuvišką kultūrinę tradiciją. N.N.

Sol. Birutė Dabšienė, Los Angeles Tarptautinės operos sambūrio inscenuotoje Puccini op. „Bohema“, dainavo pagrindinę Mimi rolę. Pastatyme dalyvavo ir daugiau lietuvių, scenovaizdis — J. Jasiukonis, administracija — R. Vizgirda ir kiti. Operos pastatymas susilaukė gero įvertinimo.

Toronto L. Namų Velykų bobutė O. Indrelienė ir padėjėjos Grybaitė ir Staniulytė.

SIUNČIAME
VAJAUS BILIETUS.

Prašome paremti „Moterį“!

Toronto Liet. Namų Mot. Būrelio Velykinis stalas 1979 m. ir rengėjos, iš k.: L. Pocienė, O. Indrelienė, O. Romeikienė, A. Skilandžiūnienė, "šefas" Juknienė, B. Abromaitienė, pirm. A. Jankaitienė, A. Statulevičienė, L. Mačionienė, A. Jucienė, P. Jankaitienė, G. Butkienė, L. Matulevičienė.

Toronto Lietuvių Namų Ansamblio "Antrosios Jaunystės" dainininkės koncertuoja 1979 m. per Mot. Būrelio penkmečio minėjimą, iš k.: A. Byškevičienė, A. Skilandžiūnienė, A. Jankaitienė, V. Siminkevičienė, A. Jucienė, L. Mačionienė.

Š. m. sausio 29 — vasario 7 d. d. Bangalore (Indijoje) įvyko Tarptautinės Katalikių Moterų Organizacijų Unijos suorganizuotas pasaulinis katalikių moterų suvažiavimas. Šiame suvažiavime dalyvavo 60-ties kraštų katalikių moterų organizacijų atstovės, atvykusios iš visų pasaulio kontinentų. Pasaulio Lietuvių Katalikių Organizacijų Sąjungą (PLKOS) atstovavo B. Šlepetytė-Venskuvienė — PLKOS įgaliotinė tarptautiniams ryšiams. Suvažiavimo tema: "Moteris — Teisingumas — Evangelizacija". Be pagrindinės temos svarstymo ir jos konkretaus pritaikymo katalikių veiklai plačiame pasaulyje, taip pat susipažinta su kiekvieno atstovaujamo krašto katalikių moterų organizacine veikla ir tikslais. PLKOS atstovė B. Venskuvienė suvažiavime kalbėjo tema: "Pasaulio Lietuvių Katalikių Organizacijų Unija ir pagrindinių žmogaus teisių klausimai pavergtoje Lietuvoje". Pranešime po PLKOS veiklos apibūdinimo, išsamiai paliesta dabartinė mūsų krašto padėtis sovietų priespaudoje. Suvažiavimo metu, be to, PLKOS atstovė plačiai išdalino dokumentacijos ir literatūros šiais klausimais. Baigiant suvažiavimą, priimta eilė rezoliucijų ir taip pat Tarptautinės Katalikių Moterų Organizacijų Unijos veiklos programa ateinančioms keturiems metams. Pavergtų kraštų atstovių pastangomis išnešta speciali rezoliucija liečianti Vidurio ir Rytų Europos Katalikų Bažnyčios tragišką padėtį ir jos persekiojimus, pageidaujant, kad Tarptautinė Katalikių Moterų Organizacijų Unija šį klausimą iškeltų Jungtinėse Tautose. Ši rezoliucija buvo vienbalsiai suvažiavimo dalyvių priimta. Pabaigus pasauliniam katalikių moterų organizacijų atstovių suvažiavimui, jo dalyvės vasario 8 — 16 d. d. lankėsi įvairiose Indijos vietovėse, kad plačiau susipažintų su krašto gyvenimu ir konkrečiai Indijos katalikių moterų organizacijų veikla.

Pasaulio Katalikių Moterų Organizacijų atstovių suvažiavimas Indijoje 1979 m. Lietuves atstovavo Birutė Venckuvienė (kairėje I-je eilėje, antroji).

“NUO DVEJŲ IKI PENKERIŲ”

1976 m. Jungtinės Tautos paskelbė šiuos metus “Tarptautiniais vaikų metais” (International Year of the Child) atkreipti pasaulio dėmesį į vaikus, jų augimą, vystymąsi ir poreikius. Norėdami pažymėti “Vaikų metus”, Jaunimo centras ir rengimo komitetas ruošia “Nuo dvejų iki penkerių” 1) simpoziumą: “Kalbos vystymasis nuo dvejų iki penkerių metų amžiaus”, 2) parodėlę: užsiėmimai jaunesniems vaikams, Čikagos Jaunimo Centro kavinėje 1979 m. spalio 5 d. 7.30 v. v.

Anapilio Moterų Būrelis sėkmingai reiškiasi Toronto kultūrinėje-lietuviškoje veikloje: rengia paskaitas, literatūros popietes ir parodas. Būreliui vadovauja **Birutė Mažeikienė**.

IV Pasaulio Lietuvių Jaunimo Kongresas vyko Europoje š. m. liepos 11-29 dienomis. Kongreso programa buvo labai plati sujungta su studijom, stovykla, kelionėmis po Angliją, Belgiją ir Vokietiją. Kongrese dalyvavo atstovai iš visų pasaulio šalių.

Studentė Rūta Vertalkaitė studijavusi Miami Dade Community College žurnalistiką ir psichologiją, dabar studijuojanti Florida International University fotografiją, filosofiją bei literatūrą gavo labai gerus pažymius. 21st annual M. Allen Hottel Memorial Exhibition, Ft. Lauderdale Museum of Art (Meno Muzejus) šiemet ir pernai suruoštos parodos Rūtos Vertalkaitės darbo buvo priimtoms meniškų fotografijos. Tarp 800 pasiųstų įvairių meno darbų minėtas muzejus priėmė tik 75 eksponatus. Kita paroda — 1979 Florida International University Student Art Show Miami mieste taip pat atrinko studentės Rūtos Vertalkaitės vieną menišką fotografiją pernai ir šiemet.

JAV ir Kanados IV Pasaulio Lietuvių Jaunimo Kongreso atstovai

• Madų ir grožio pasaulis

VEDA I. KAIRIENĖ

PLAUKŲ DAŽYMAS

Moterys šviesino ir dažė plaukus jau nuo neatmenamų laikų. Jau prieš tūkstančius metų Egipto karalienė Sees pradėjo skalauti savo plaukus henna. Henna yra augalinės padermės nekenksmingas dažas, kuris ir šiandien moterų gausiai naudojamas ir toks pat efektingas kaip ir prieš tūkstančius metų.

Kai garsi italų solistė Adelina Patti, 1859 metais, atvyko į Ameriką koncertuoti, ji sukėlė tikrą furorą savo violetiniais raudonais plaukais. Prieš tai šviesinusios plaukus amerikietės pradėjo masiniai naudoti henną, kad atrodytų kaip Adelina.

Plaukų šviesinimas buvo pradėtas romiečių, kurios žavėjosi iš šiaurinės Europos atgabentų belaisvių baltais plaukais. Madingos romietės visais būdais bandė baltinti savo kasas. Senovės Romos baltinimo priemonės nebuvo labai sveikos jų plaukams. Tie įvairūs baltinimo skysčiai buvo gaminami iš kalkių, pelenų, aliuminijaus sulfatų ir seno vyno ir dažnai smarkiai apnaikindavo plaukus. Tokios šviesinimo priemonės išsiliko iki viduramžių. Įdomu, kad ir pirmasis muilas Europoje buvo pagamintas ne nusiprausimui, ne baltinui plovimui, bet plaukų šviesinimui. Tas pirmasis

muilas buvo gaminamas iš ožkų riebalų.

Šešioliktame šimtmety, pačiame Renesanso žydėjime, pietinėje Europoje, Titianus ir Botticelli pradėjo tapyti geltonkases ir raudonplaukes moteris. Ir kiekviena madinga ponija panoro būti auksaplaukė. Nuo pirmojo muilo pasirodymo žmonės pradėjo eksperimentuoti su aliuminijaus druskom, pelenais, boraksu, beržo tošimi, šafranu ir senu vynu. Renesansinėje Venecijoje buvo išrasta pati geriausia baltinimo formulė — soda, juodasis sulfuras ir medus. Ta košė būdavo dedama ant plaukų ir džiovinama saulėje, paskui nuplaunama vandeniu. Šis preparatas buvo naudojamas šimtmečiais iki Adelina Patti išsiskalavo plaukus henna.

Tiktai paskutiniųjų penkiasdešimties metų laikotarpy plaukų šviesinimas žymiai patobulėjo, naudojant hidrogeno peroksidą. Peroksidas yra pakankamai saugi, efektinga ir pigi priemonė.

Šiandien plaukai dažomi profesionalų kirpėjų salonuose arba pačių moterų — namuose.

Yra trys baziniai plaukų dažymo būdai. Pirmasis yra labai paprastas, kai naudojamas tik peroksidas, arba peroksidiniai preparatai kaip Clairol firmos Clairoside. Tais pre-

paratais plaukai tik pašviesinami. Seikantis būdas yra dažyti naudojant peroksidą sumaišytą su organiniais arba sintetiniais plaukų dažais. Šitų preparatų gaminama nepaprastai gausiai. Geriausius jų gamina Clairol, L'Oreal ir Revlon kompanijos. Trečios rūšies dažai gaminami be peroksido, jie yra tik laikini ir greitai nusiplauna.

Vienintelis pavojus sveikatai, kurį sukelia plaukų dažai yra alergija. Kartais, po 24 arba net po 48 valandų, nudažius plaukus, išberia arba parausta kaktas ir kaklas. Kas turi labai jautrią odą visokioms alergijoms, turėtų prieš naudojimą patepti mažą kiekį dažų ant rankos, alkūnės įlenkime ir palaikyti per naktį. Alergijos įspėjimai yra kiekvieno preparato įpakavimo dėžutėje.

Dažų gamintojai yra atsargūs ir visą laiką stengiasi savo produktus tobulinti. Valdžios įstaigos taip pat nuolatos jų produktus tikrina ir jei suseka ką nors įtartino, tuojau tokį produktą išima iš apyvartos.

Odos suerzinimai nuo plaukų dažų ilgai netveria. Jei jie pasirodo tuoj pat po nudažymo, patariama tuoj pat išplauti plaukus švelniu baby šampūnu. Taip pat gerai yra uždėti ant suerzintos odos šalto vandens ar pieno kompresus.

SALTESNĖM
DIENOM

Norint tik paprastai pašviesinti plaukus, naudojamas grynas hidro- geno peroksidas. Šis būdas yra labai paprastas. Peroksidas užpilamas ant plaukų ir palaikomas kiek reikalin- ga. Jei norima tik truputį pašviesinti, laikoma trumpai, jei visai nubaltinti — ilgiau.

Geri peroksidiniai šviesinimo pre- paratai yra "Lemon go lightly", "Summer blond", "Ultra silk hair lightener", "Snow silk", visi Clairol gamybos ir "Young blond" gamina- mas L'Oreal.

Seniau moterys turėjo pirkti atski- rai dažus ir peroksidą. Dabar visa, kas reikalinga plaukų spalvose pakei- timui, supakuota į gražų kartonėlį — bonkutė dažų, bonkutė peroksido, plastikinės pirštinės, instrukcijos ir net vokelis šampūno. Clairol "Nice and easy" turi labai didelį spalvų pasirinkimą, taip pat ir L'Oreal "Pre- ference".

Dažyti plaukus patariama ne daž- niau kaip kas keturias savaites. Daž- nesnis dažymas gali nusilpninti plau- kus.

Trečiasis dažymo būdas yra dažai be peroksido. Tie nudažymai yra tik lai- kiniai, jie tveria iki sekančio išplovimo. Šie dažai nėra patvarūs, kartais sutepa pagalvę ir rūbus. Šitais dažais tegalima plaukus patamsinti, bet ne šviesinti. Yra ir ilgiau tveriančių dažų be peroksido jie nublunka po ke- letos plovimų.

Pagaliau yra henna, visiškai ne- kenksmingas ir alergijos nesukelian- tis dažas, naudojamas tūkstančiais metų. Henna gaminama iš Afrikoje augančio krūmo lapų. Hennos dažai sumaišomi bliūdely ir dedami ant plaukų skystame arba tyrės pavidale. Henna gaunama įvairių atspalvių, bet jie visi yra variniai arba raudoni.

Plaukų perskalavimui taip pat nuo seno naudojama ramunėlių arbata. Ramunėlės suteikia plaukams auksi- nį atspalvį.

ŠAMPŪNAI

Patys geriausi ir sveikiausi plaukų šampūnai yra ir patys pigiausi. Tiesą pasakius, blogų arba kenksmingų šampūnų nėra. Kai kurių jų aukštos kainos priklauso nuo išlaidų skelbi- mams ir nuo pridėdamų kvėpalų.

Amerikoje šampūnų pasirinkimas yra neįtikėtinai gausus. Pagal statis- tikas, kasmet amerikona išleidžia 200 milijonų dolerių šampūnams. Kiek-

vienas vidutinis amerikonas naudoja šampūną 2 sykiu į savaitę. Tačiau 25 procentai visų gyventojų naudoja muilą. Švelnus muilas kaip Dove, Ivory ar Neutrogena išplaus plaukus lygiai švariai kaip ir šampūnas. Muil- las, tačiau, turi tik valymo savybes. Į šampūną pridedamos kitokios kos- metinės medžiagos, kurios sulaiko natūralią plaukų alyvą, suteikia plau- kams blizgesį ir padaro juos lengviau šukuojamus.

Šiais laikais rinkoje gaunami šam- pūnai yra kreminio, skysto, želatinos ir miltelių pavidalo. Tie milteliai yra paprastas talkas, kuris nuvalo nuo plaukų nešvarumus ir riebalus. Visi kiti yra muilinio pagrindo. Skirtingos sudėties šampūnai priderinti įvairios rūšies plaukams. Kad pasirinkti sau tinkamą šampūną, nėra kito kelio, kaip išbandyti jų visą eilę ir sau prisitaikyti.

Nuo jokio šampūno, kad ir kasdien naudojamo, niekad nepradės kristi plaukai. Nuo labai dažno plovimo plaukai tik gali perdžiūti ir galai nutrupėti.

Vadinamųjų organinių šampūnų pa- grindas yra taip pat muilas. Į šampū- nus dedama visa eilė chemikalų. Vie- nas jų sukelia putojimą. Putų sukelė- jai yra plačiausiai naudojami, nes visuose skelbimuose propaguojama, kad putas geriausiai išvalo plaukus. Dedama ir vandenį minkštinančių chemikalų, taip pat ir vadinamų "con- ditioner", jie sulaiko plaukų "skrai- dymą". "Conditioner" arba perplovi- mai vienos rūšies plaukams tinka, kitos ne. Tuo būdu reikia individua- liai išbandyti ir sau prisitaikyti.

PIETRO DI ROMA BATAI

VASARAI BESIBAIGIANT

Kadangi daugelio šampūnų sudeda- mų dalių sukelia bakterijas ir pelė- sius, į juos dedama ir prezervavimo medžiagų.

GALVOS SKAUSMAI

DR. MED. O. GUSTAINIENĖ

Žmonių, kuriems niekada nėra skaudėję galvos, yra labai mažai. Tai retos išimtys. Dauguma labai gerai žino taip varginantį, o kai kada tiesiog plėšiantį galvos skausmą.

Kodėl gi skauda galvą? Ar visada yra skausmo priežastis? Taip yra. Priežastis gali būti organinė ar psichinė. Jei kam galvą skauda tik retkarčiais, tai problema ne per didžiausia. Tačiau, jeigu galvą skauda dažnai, yra logiška nustatyti priežastį, nes

nevisada asperinas ar "222" gali būti pats tinkamiausias vaistas. Dažnai galvos skausmas gali būti tik simptomas kitos ligos: Pavyzdžiui: **ausų ligos** (infekcija, sklerozė, augliai) beveik visada sukelia ir galvos skausmus. Kai kurios **akių ligos**, kaip glaukoma, regėjimo nervo uždegimas sukelia skausmą ne tik akyje, bet ir galvoje. Nuo netinkamų **akinių galvą** visada pradeda skaudėti vakare. Skausmas esti ne per didelis. Daugu-

ma žinote, kad **blogi dantys**, ypatin-
gai, dantų šaknų infekcija, gali **būti**
galvos skaudėjimo priežastimi.

Sinusų infekcija beveik visada yra susijusi su galvos skaudėjimu. **Diagnozę** nustatyti pradžioje ligos yra sunku, nes galvos skausmai gali būti vienintelis simptomas. Vėliau, kai sinusuose prisirenka skysčio ar pūlių (yra matoma rentgeno nuotraukoje), diagnozė paaiškėja. Gydymas aiškus: atsiradusį skystį ar pūlius reikia iš sinusų pašalinti ir gydyti pacientą antibiotikais. Lengvesnės formos sinusų uždegimas gali praeiti ir negydomas. Žinoma, drauge praeina ir galvos skausmas. Esant sinusų infekcijai, galvos skausmai yra labai įvairaus pobūdžio. Kartais galva, rodos, tik sunki lyg "švino pripilta". Kartais skausmas aštrus, plėšiantis. Skauda galvos priekį ir giliai už akių. Skausmo aštrumas priklauso nuo infekcijos stiprumo.

Smilkinio arterijos uždegimas visada sukelia pulsuojantį — tvinksėjimo skausmą smilkinyje. Tai reta liga vyresnio amžiaus (po 60 metų) žmonių. Ši liga yra gydoma kortizonu.

Žandikaulio sąnario artritas ir kiti šio sąnario sutrikimai gali būti galvos skausmo priežastimi. Šiuo atveju ne per stipriausias, bet labai vienodas skausmas jaučiamas smilkiniuose.

Kas nežino, kad asmenys, turį **aukštą kraujo spaudimą**, dažnai kenčia galvos skausmus. Taigi ir šiuo atveju vien asperinas nėra racionalus vaistas. Tenka mėginti sunormuoti kraujo spaudimą, o tada ir galva rečiau skaudės.

Chroniški galvos skausmai dažnai atsiranda tiems, kurie kada nors buvo smarkiai sutrenkę galvą arba kurie yra turėję galvos operaciją. Statistika rodo, kad 50% šių žmonių yra kamuojami galvos skausmų. **Smegečių augliai** tiek gėrybiniai, tiek piktybiniai sukelia galvos skausmą vėlesnėje stadijoje. Pradžioje skausmas būna labai silpnas, neaiškiai lokalizuotas: rodos, nė nežinia, kurią galvos dalį skauda. Charakteringa, kad pabundama ryte su silpnu galvos skausmu, kuris, dienai įpusėjus, savaime pranyksta. Laikui bėgant jau reikia 1 ar 2 tablečių asperino, kad skausmas pranyktų. Dar po kiek laiko skausmas yra nuolatinis, ir jokie vaistai jo neįstengia nuraminti.

Jeigu **trūksta smegenų kraujagyslė** ir kraujas išsilieja, tuoj pat pajuntamas labai stiprus, tiesiog plėšiantis skausmas giliai, giliai galvoje. Tačiau dažnai pasikartojantys staiga atsiradę aštrūs skausmai, kurie lyg peiliu duria kartais užpakalinėje galvos

Mergaitė
ir
katytė

Nuotrauka
Rūtos
Vertalkaitės

dalyje, kartais smilkinyje ar kur nors už ausies, visada yra nervinio ar isteriško pobūdžio. Žmonės turi **depresiją**, ypatingai tie, kurie blogai miega, yra varginami galvos skausmų. Šie žmonės pabunda vidury nakties ar parvyčiais ir negali užmigti. Tada jiems pradeda skaudėti galvą. Jiems atrodo, kad galvos skausmas yra pabudimo priežastis. Bet gerai tokį pacientą pakamantinėjus, jis prisipažįsta, kad galvą pradeda skaudėti, kai jau kelias minutes guli pabudęs. Šiuo atveju, savaime aišku, reikia gydyti depresiją, o vaistai nuo galvos skausmo yra laikinai pagelbinė priemonė.

Kita galvos skausmų priežastis — **psichinė įtampa**. Kiekviena ir kiekvienas yra pergyvenęs valandų ir dienų, kada nemalonūs įvykiai, įvairūs konfliktai su kitais arba su savimi pačiu, situacijos reikalaujančios sunkių sprendimų, apsisprendimų, kuriuos yra sunku padaryti — sukelia psichinę įtampą. Įtampa iššaukia daug įvairių simptomų. Vienas iš jų — galvos skausmas. Kartais jis jaučiamas smilkiniuose, bet dažniausiais užpakalinėje galvos dalyje. Galva lyg būtų spaudžiama, lyg varžtu veržiama. Skausmas gali eiti į kaklą ar į pečius. Skausmas atsiranda todėl, kad galvos raumenys yra nuolatinėje įtampoje, negali atsipalaiduoti. Šiuo atveju geriau pagelbės raminantieji vaistai (tranquilizers) negu asperinas. Nurimus psichikai, įtempti raumenys atsileidžia, ir galva nustoja skaudėti.

Labiausiai varginantys galvos skausmai — tai **migrena**. Ši liga pasireiškia pasikartojančiais galvos skausmais, susijusiais dar ir su kitais simptomais, kurie yra labai įvairūs. Daugumai prasidėjus galvos skausmui darosi bloga, vemia. Kitiems gali skaudėti akis, svaigt galva, drebėti rankos, džiūt burna, išmūšt šaltas prakaitas, krėst šaltis ar pamėlynuot pirštai. Žinoma, nebūtinai kiekvienas kenčiantis migreną turi turėti visus šiuos simptomus.

Vieni migrenos atakas turi dažnai: kas antrą ar kas trečią dieną. Kiti rečiau: gal kartą per mėnesį. Dar kiti 2-3 kartus per metus. Reta, bet yra žmonių, kuriems galvą skauda kasdien. Tie žmonės greičiausiai yra kamuojami ne vienos, bet kelių ligų. Migrenos skausmas yra charakteringas. Tai skausmingas tvinksnėjimas. Ypatingai aštriais atvejais sakoma, jog galva lyg kūju daužoma. Migrenos ataka tęsiasi 6-8 valandas ir tik labai retais atvejais — net daugelį dienų. Migrena visada prasideda ankstyvame amžiuje: prieš dvidešimtąjus metus. O yra atsitikimų, kad mig-

rena serga ir vaikai. Daug daugiau moterų serga migrena negu vyrų.

Neretu atveju žmogus iš anksto žino, kad jam netrukus pradės skaudėti galvą, nes prieš migrenos ataką atsiranda specifiniai simptomai: galvos svaiguliai, sunku išlaikyti pusiausvyrą, gali apmirti pusė veido ar ranka, akyse žybcioja aštrios šviesos, gali staiga susilpnėti regėjimas ar aplinkos daiktai įgauna dvigubus kontūrus. Skausmo priežastis — tai galvos arterijų nenormalus išsiplėtimas. Išsiplėtusių arterijų padidėjęs pulsavimas ir yra tas skausmingas tvinksnėjimas. Kyla klausimas, kodėl tos arterijos vieniems išsiplėčia kitiems — ne. Žinoma, kad žmonių nervų aktyvumas yra nevienodas. Teigiama, kad tie nervai, nuo kurių veikimo priklauso galvos arterijų išsiplėtimas pas kai kuriuos individus, yra lengvai įvairių aplinkybių aktyvuojami.

Migrena gali būti ir alergijos apraiška. Ataką gali gauti žmonės, kurie yra alergiški pienui, šokoladui, riešutams, sūriui, alkoholiui ir ypatingai vynui. Retais atvejais galvos skausmai pranyksta, bet atsiranda panašūs skausmai viduriuose ar krūtinėje. Tai vidurių migrena, kurios diagnozę nustatyti labai sunku, nes nėra jokių tyrimų šiai ligai atpažinti.

Kai kurie gydytojai teigia, kad migrena dažniau pasitaiko pas žmones su tam tikromis charakterio savybėmis. Tai individai, kurie yra pedantai, labai jautrios sąžinės, nelankstaus charakterio, sunkiai toleruoja mažiau tvarkingus žmones. Šis kitų nepriimtumas dažnai lieka pasąmonėje, lieka neišreikštas. Tuo būdu pasąmonėje susidaro įtampa.

Komplikacijų yra nedaug, ir jos itin retai pasitaiko. Gali išsivystyti veido, akių ar burnos muskulų paralyžys, ar smarkiai pulsuojanti arterija gali plyšti. Bet kaip minėjau, tai labai retas dalykas. Migrenos gydymas, ypač aštresnės formos, yra sunkus. Jeigu jau kartą migrenos atakai leidžiama pilnai išsivystyti, tai jokie vaistai nebepadeda. Laimė, kad dauguma atakų praeina savaime po 6-8 valandų. Asperinas, "222" ir kiti panašūs vaistai tik šiek tiek sumažina skausmą. Efektingiausias vaistas yra ergotaminas, kuris susiaurina išsiplėtusias kraujagysles. Visa nelaimė, kad susiaurėja ne tik galvos, bet ir visos kitos kraujagyslės. Todėl šie vaistai duodami retai. Kas turi širdies arterijų sklerozę, šių vaistų visai negali vartoti. Migrena yra varginanti liga, bet gyvenimo nesutrumpina. Ji gali tęstis visą gyvenimą, bet dažniausiai pranyksta, sulaukus 50-60 metų.

Pusryčių užkandžiai

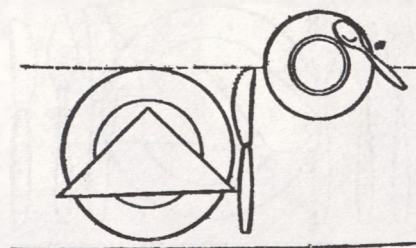
VAIŠES IR VALGYMO PAPROČIAI

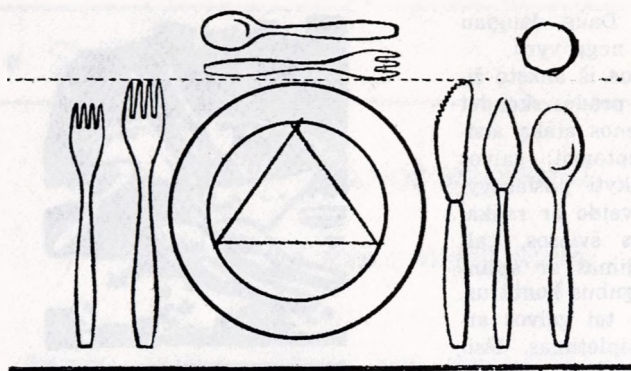
I

Svečių stalas ir valgymo papročiai įvairiais amžiais ir įvairiose tautose buvo labai skirtingi. Buvo laikai, kada ir karališkuose dvaruose nebuvo nei lėkščių, nei šakučių. Kiekvienas su savimi nešiodavosi peilį, su kuriuo ir pasitarnaudavo. Maistas buvo dedamas ant duonos riekės, o valgoma rankomis. Po valgio, linksmosto dėlei, ir kaulais pasimėtydavo. Tik nuo 17 amžiaus pradėjo įsigalėti stalo įrankiai ir griežtesnis etiketas. Valgymo ceremonija visada turėjo didelę reikšmę šeimyniniame gyvenime. Ir dabartiniais technikos stebuklų laikais tik prie stalo šeima gali pabendrauti. Nors greitų užkandžių valgyklos pradeda ir šią tradiciją griauti.

Kas domisi valgymo ir vaišių tinka paruošimu, visada gali rasti atitinkamos literatūros pasiskaityti, nes tuo reikalu yra prirašytų daug knygų ir žurnalų. Gero stalo padengimo galima pasimokyti ir aukštesnio lygio restoranuose. Bendrai valgomas stalas tiek šeimai, tiek svečiam turi būti paruoštas švariai ir tvarkingai. Nereikia įmantrių patiekalų ir nuo gausumo lūžtančių stalų,

Stalo padengimas lengviems pusryčiams

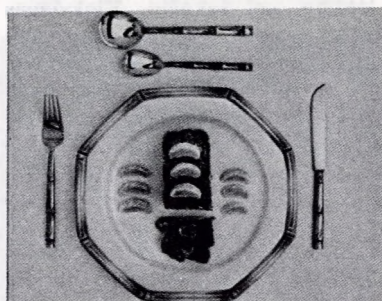

Stalo padengimas iškilmingiems pietums — šaltiems ir šiltiems patiekalams

kad sudarytume jaukią nuotaiką savo artimiesiems ir šventišką nuotaiką svečiams. Kas beruoštų vaises (vyras, žmona ar vaikai!), šalia kulinarijos į kiekvieną lėkštę reikia įdėti ir po truputį meilės. Porą tinkamų gėlyčių ar servetėlių ir prie mažo stalelio gali sudaryti malonią nuotaiką.

Vieno patiekalo pietūs

Savo šeimos ir artimųjų tarpe valgyimo ceremonijos turėtų būti laisvės, bet oficialios vaisės turi tam tikrą tvarką, kurios yra prisilaikoma visame civilizuotame pasaulyje.

Staltiesės, padėklėliai ir stalas

Staltiesės turi būti švarios ir išlygintos. Pusryčiam galima naudoti

margesnę staltiesę, pietum ir vakarienei — baltą arba lengvą pastelinių spalvų. Vartojant stipresnių spalvų staltieses, reikia gerai pritaikyti prie kontrastinių spalvų indų, servetėlių ir gėlių. Vietoje vienos staltiesės galima vartoti individualius paklotėlius po kiekvieną lėkštę ir kiek didesnį stalo centre. Turint gražų stalą, galima visai nieko nekloti ir indus bei įrankius dėti tiesiog ant stalo. Tokia kombinacija geriausiai atrodo turint antikinį stalą ir tokio pat stiliaus senoviškus indus, įrankius, žvakides ir t.t. Vartojant atskirus paklotėlius arba ant stalo nieko neklodant, maistą geriausiai išnešioti. Dedant šiltą maistą ant stalo, reikia po staltiese pakloti apsauginį užklojimą arba antrą staltiesę, nes dauguma poliruotų stalų šilumai yra jautrūs. Stalo puošimas yra labai individualus reikalas. Reikia derinti indus, įrankius, gėles ir vakare naudojamas žvakides. Servetėles vakare naudoti medžiagines. Gėlių puokštes dėti žemas, kad neužstotų. Gėles naudoti visada, net ir prie popietinės kavutės jos priduoja jaukumo. Žvakes naudoti nevarvančias arba geriausiai pridengti stikliniais gaubtuvais.

Individualus vaišių stalo padengimas

1. Pusryčiam: lėkštė užkandžiam, peilis ir šakutė; jei duodama vaisių sunka ar vaisiai, dėti ant užkandinės

lėkštės, šaukštelis dešinėje; lėkštelė duonai ir peilis sviestui — kairėje prieky šakutės; puodelis kavai ar arbatai — dešinėje prieky peilio; suklankstyta servetėlė dedama ant lėkštės arba greta.

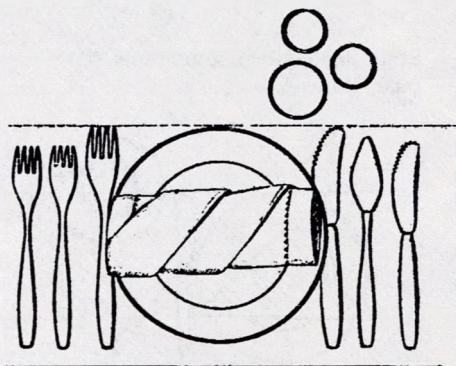
2. Pietum: pagrindinė lėkštė, peilis ir šakutė; ant viršaus lėkštė sriubai; jei sriuba nebus servuojama, padėti mažesnę lėkštelę salotom su šakute dešinėje arba šaltiem užkandžiam peilį ir šakutę; įrankiai saldiesiems dedami prieky pagrindinės lėkštės; lėkštelė duonai ir peilis sviestui — kairėje prieky šakučių; stiklai vandeniui, vaisvandeniui ar vynui dedami dešinėje prieky peilių; servetėlė dedama ant lėkštės arba greta.

3. Iškilmingai vakarienei: pagrindinė lėkštė, peilis ir šakutė; mažesnė lėkštė ant viršaus šaltiems užkandžiams ar žuvies patiekalams, peilis ir šakutė; jei servuojami šaldytų vaisių ar jūros augmenijos kotteiliai, indą dėti ant pagrindinės lėkštės ir šakutę dešinėje; jei vartojama duona dėti kaip anksčiau minėta (iškilmingų vakarienių proga duona dažniausia nevartojama); gėrimo stiklų daugiau kaip trijų nedėti ant stalo, jei vartojama daugiau vyno rūšių, stiklus keisti; stiklai dedami dešinėje prieky peilių; po pagrindinių patiekalų, nuvalius stalą galima servuoti žalius salotus (prancūziškas paprotys) ir po to įvairius sūrius, šviežius vaisius; padėti užkandinę lėkštę, peilį ir šakutę, įrankius vaisiam, taurę vynui; saldieji patiekalai gali būti servuojami po pagrindinių patiekalų arba po sūrio, padėti lėkštelę saldumynam, šakutę, puodelį kavai arba arbatai, taureles likerui ar konjakui; kavą, arbatą ir saldumynus galima servuoti ir svetainėje.

Bufeto vaisės: bufeto forma gali būti servuojami pusryčiai, pietūs, popietinė kava, vakarienos, kokteiliai ir t.t., tokios vaisės yra patogesnės šeimininkei vaišinant didesnį būrį svečių; prie bufeto svečiai pasitarnauja patys; servuojant šiltą maistą turėtų būti patarnautojas; lėkštes, puodukus, servetėles, stiklus, stalo įrankius ir gėrimus (punšą) sudėti gražiai stalo galuose, jei vietos nėra dėti ant kito stalo.

Kokteiliai: kokteiliai duodami prieš iškilmingas vaises, išnešiojami gėrimai ir maži užkandėliai; ruošiant tik kokteilio vaises, užkandžių turėtų būti daugiau ir įvairesni: visokių rūšių sumuštiniai, sausainiukai, mažos šiltos bandelės su mėsa ar sūriu ir t.t.; kokteilies vaises galima paruošti ir bufeto forma; prie kokteilių yra būtinos mažos servetėlės.

N. K.

Stalo padengimas iškilmingai vakarienei

• Šeiminių kampelis

Veda L. MURAUSKIENĖ

Grybų užkandis

1 sv. grybų,
4 št. alyvuogių aliejaus,
½ pd. balto vyno,
6 ančiovių skiltelių su aliejumi
(anchovy),
2 št. citrinos sunkos,
1 štl. kapotų petražolių,
druska, pipirai, česnakas.

Grybus nuplauti, nuvalyti ir stambiai supjaustyti. Keptuvėje įkaitinti aliejų, sudėti grybus, prieskonius (druską, pipirus, sutrintą česnako skiltelę), petražoles ir gerai išmaišyti. Supilti vyną, citrinos sunką, sudėti ančiovijas su aliejumi ir troškinti apie 20 min. Grybus sudėti į servavimo indą, truputį užpilti padažo, kuriame troškinosi. Tinka su bulvėmis ar makaronais. Galima vartoti ir šaltą.

Kepti grybai

Grybus nuvalyti ir nupjauti kotelius. Sudėti į sviestuotą kepimo indą, užpilti rūgščios grietinės, pabarstyti druska, pipirais, palaistyti 1 citrinos sunka, uždengti ir kepti krosnyje prie vidutinės temperatūros apie 30 min. Tinka su bulvėmis ir mėsa.

Bulvių ir kumpio apkepas

4 didelės bulvės, pjaustytos riekelėmis,
½ štl. druskos, pipirų (pagal skonį),
2 št. sviesto, mažais gabaliukais,
1 pd. smulkiai pjaustyto kumpio arba
keptos ar virtos kiaulienos,
4 svogūnai, pjaustyti riekelėmis,
¼ pd. miltų,
2 pd. šilto pieno,
2 pomidorai, pjaustyti riekelėmis,
¼ pd. baltos duonos džiovėsėlių.

Į sviestuotą kepimo indą sudėti pusę bulvių, ant jų uždėti mėsą sumaišytą su sviesto gabaliukais, prieskoniais, svogūnais ir miltais. Uždėti li-

kusias bulves, užpilti pienu, uždėti pomidorus ir pabarstyti džiovėsėliais. Kepti apie 1½ val. prie 350°. Servuoti su obuolių koše, šiltais raudonais burokėliais ir žaliais salotais.

- Verdant kopūstus ar svogūnus įdėkite riekelę citrinos, sumažėja nemalonius kvapas.

Bulvių košės krocketai (1-2 porcijos)

1 pd. bulvių košės,
1 kiaušinio trynys,
1½ št. pieno,

pakepinto, kapoto svogūno, druskos, pipirų, džiovėsėlių, kumpio, virtos ar keptos mėsos, sūrio.

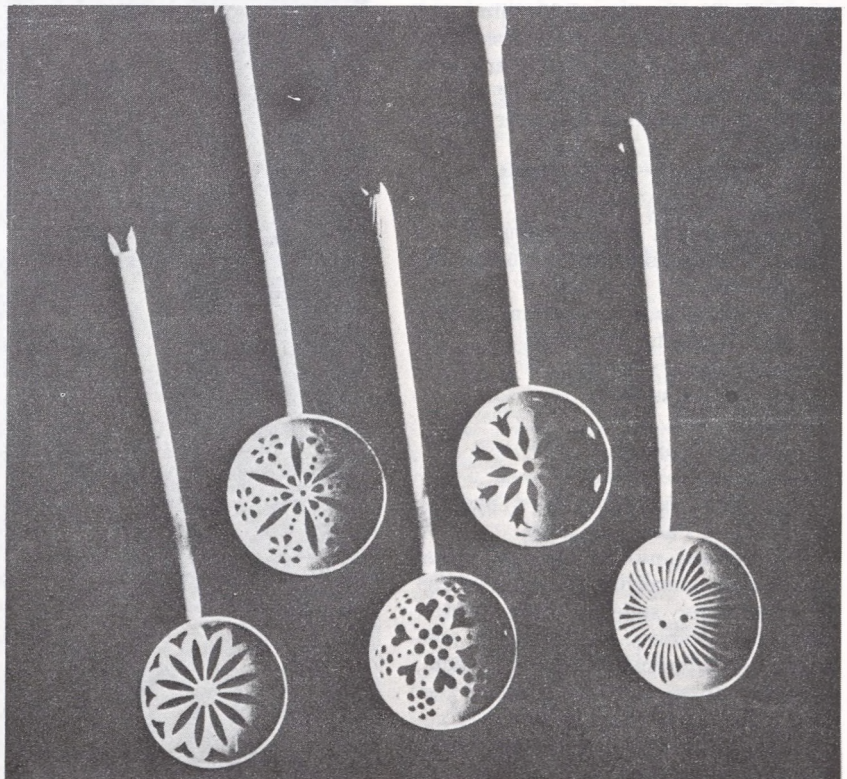
Iš įvairių maisto likučių galima pagaminti greitą patiekalą. Turimą bulvių košę, taip pat galima sumalti virtas ar keptas bulves, sumaišyti su kiaušinio tryniais ir įpilti truputį pieno. Likusią nuo pietų ar vakarienės virtą ar keptą mėsą, kumpį ar įvairias dešras supjaustyti mažais gabalėliais ir suminkyti su bulvių koše. Pagal skonį pridėti įvairių prieskonių: pakepinto kapoto svogūno, druskos, pipirų ir t.t. Viską gerai išminkyti, padaryti mažus krocketus, pagal norą galima pavolioti džiovėsėliuose. Keptuvėje įkaitinti riebalus, krocketus lengvai apkepti iš visų pusių. Turint užsilikusio sūrio po skiltelę uždėti ant kiekvieno krocketo. Keptuvę įdėti į krosnį ir prie viršutinės ugnies (broiler) palaikyti kelias minutes, kol sūris pradės tirpti. Tinka su žirniukais ar žaliomis pupelėmis. Krocketai be sūrio tinka ir šalti su žaliais salotais.

Vyšnių apkepas

5 bandelės (perpjautos išilgai),
2 pd. pieno,
3 kiaušiniai,
2 št. cukraus,
300 g. vyšnių,
druskos, sviesto, citrinos žievė (smulkiai kapota).

F. VARGONAS

MEDINIAI SAMČIAI

Pieną, kiaušinius, cukrų, druską ir citrinos žievelę išplakti elektriniame plaktuve ir užpilti ant bandelių. Kepimo formą patepti riebalais ir sudėti dalį mirkytų bandelių. Vyšniaus nuplauti, išimti kauliukus ir uždėti ant bandelių, ant viršaus sudėti likusias bandeles, užpilti truputį pieno, uždėti sviesto gabaliukų ir kepti vidutinėje temperatūroje apie 30 min. Tinka šiltas ir šaltas su pienu, vaisiniu ar vaniliniu padažu.

Arbatos gėrimas

- 2 pd. verdančio vandens,
- 1 štl. arbatžolių,
- 1 ½ štl. gvazdikėlių,
- 3 št. medaus,
- ¼ pd. apelsinų sunkos,
- 2 št. "lime" sunkos.

Karštame arbatinuke verdančiu vandeniu užpilti arbatžoles ir gvazdikėlius. Palaikyti uždengus 5 min. Į du didesnius puodelius supilti po pusę apelsinų sunkos, "lime" sunkos ir įdėti medaus, pripildyti arbata ir servuoti.

Žalių pipirų patiekalas

- 3 žali pipirai,
- 2 svogūnai,
- 6 kiaušiniai,
- druska, pipirai, riebalai.

Pipirus nuvalyti, išimti sėklas ir supjaustyti pailgai. Svogūnus supjaustyti riekėmis. Keptuvėje pakaitinti riebalus, geriausiai tinka aliejus ir truputis sviesto. Sudėti pipirus ir svogūnus, kaitinti apie 15-20 min., kol pipiras suminkštės. Įdėti prieskonius. Kiaušinius išplakti ir užpilti ant daržovių. Maišant dar kaitinti apie 4 min. Tinka su pagruzdinta duona ir žaliais salotais.

Špinatų ir grybų salotos

- 10 uncijų šviežių špinatų,
- 1 ½ pd. pjaustytų šviežių grybų,
- 3 kietai virti kiaušiniai, pjaustyti skiltelėmis,
- 1 vidutinio dydžio raudonas svogūnas, pjaustytas riekutėmis,
- ¼ pd. raudono vyno acto,
- 2 št. citrinos sunkos,
- ½ štl. druskos,
- žiupsnelis pipirų,
- ¼ štl. česnako miltelių,
- 1 šaukštas "Worcestershire" padažo, tarkuoto Parmesan sūrio.

Nuo špinatų nuimti kotelius. Gerai nuplauti ir nusausinti. Tada suplėšyti gabaliukais, sudėti į indą, pridėti paruoštus grybus, kiaušinius ir svogūnus. Į uždaromą indą sudėti actą, citrinos sunką, druską, pipirus, česnaką ir padažą. Viską išplakti, kad gerai susijungtų. Ant paruoštų salotų užberti "Parmesan" sūrį ir tada už-

pilti paruoštą padažą. Lengvai išmaišyti. Tinka prie įvairių mėsų ir žuvies.

Špinatų pertepimas sumuštiniams

- ½ pd. šviežių špinatų, smulkiai supjautyti,
- ½ pd. virto kapoto kumpio,
- 1 žalias svogūnas, smulkiai supjaustytas,
- 1 šaukštas majonėzo,
- druskos ir pipirų pagal skonį.

Visus produktus gerai sumaišyti ir uždėti ant sviestu pateptos baltos duonos. Šį pertepimą galima naudoti ir suktiems sumuštinėliams, tik pridėti daugiau majonėzo.

Pamidorų sriubos pyragas

- ½ pd. riebalų,
- 1 ½ pd. cukraus,
- 2 kiaušiniai,
- 2 pd. sijotų miltų,
- 2 štl. kepimo miltelių,
- ¼ štl. kepimo sodos,
- ½ štl. malto cinamono,
- ½ štl. maltų gvazdikų (cloves),
- ½ štl. muškato riešuto (nutmeg),
- 10 uncijų kondensuotos pamidorų sriubos,
- 1 pd. kapotų riešutų "walnut",
- 1 pd. razinų,

Sūrio kremas:

- 3 uncijų pakelis grietininio sūrio (minkšto),
- ½ štl. vanilės ekstrakto,
- 2 ½ pd. sijotos cukraus pudros,
- apie 2 šaukštai pieno,
- uogienės.

Riebalus ištrinti, pamažu pridėdant cukrų, kad masė būtų šviesi ir lengva. Sudėti kiaušinius po vieną ir gerai išplakti. Persijoti miltus, kepimo miltelius, sodą bei prieskonius. Dėti į masę pakaitomis su pamidorų sriuba. Gerai išplakti po kiekvieno įdėjimo. Kai bus viskas sudėta dar paplakti apie minutę, tada įmaišyti riešutus su razinom. Masę padalinti į dvi 8 inčų diametro apvalias formas, išklotas sviestiniu popieriu ir pateptas riebalais. Kepti prie 375°F apie 30 minučių. Iškepus leisti atvėsti 10 minučių formoje, tada išimti. Kremui: ištrinti sūrį su vanile pamažu pridėdant cukrų. Pieno įpilti tiek, kad masė tiktų pertepimui. Šią proporciją galima dvigubinti, jeigu norima visą pyragą pertepti. Dalį pyrago galima pertepti uogiene ir papuošti kapotais riešutais.

A. STANKUS IR J. BARTASEVIČIUS

VIRTUVĖS RAKANDAI

GARBES PRENUMERATOS

Abromaitienė A., Toronto, Ont., Abromaitienė O., Lemont, Ill., Abromaitienė P., Toronto, Ont., Adomaitienė O., Jamestown, N. Dakota, Agurkienė J., Omaha, Nebr., Alekšienė V., Ocean Gate, N.J., Aleksionienė C., Braintree, Mass., Ambraziejienė R., Newark, N.J., Andriulienė S., Islington, Ont., Antanaitienė A., Chicago, Ill., Aperavičienė A., Toronto, Ont., Ardiene R., Fairview, Pa., Arstikaitienė M., Cicero, Ill., Asminienė G., Livonia, Mich., Augustienė R., Tillsonburg, Ont., Aukštaitienė B., Toronto, Ont., Aukštikalnienė V., S. Boston, Mass., Bačienienė K., Brampton, Ont., Bačkaitienė M., Detroit, Mich., Bačkienė O., Washington, D.C., Bačkienė Z., Paris, France, Bajalienė D., N. Lambton, Australia, Bajoraitienė E., Hamilton, Ont., Balienė S., Dearborn Hts., Mich., Banaitienė I., Woodhaven, N.Y., Banienienė B., Philadelphia, Pa., Barienė M., Chicago, Ill., Barienė R., Bridgeport, Conn., Barkauskienė P., Chicago, Ill., Barnienė V., Los Angeles, Calif., Barskietienė E., Chicago, Ill., Batisa B., Brockton, Mass., Beleskienė B., Chicago, Ill., Bezasparienė M., Islington, Ont., Bielinienė P. B., Cleveland, Ohio, Biknevičienė K., Chicago, Ill., Bilevičienė E., Hamilton, Ont., Biliūnienė J., Mentor, Ohio, Bizauskienė P., Atlanta, Georgia, Bradley A., N. Providence, N.J., Brauklienė O., Miami Beach, Fla., Brazdžionienė I., Los Angeles, Calif., Braziene D., Mississauga, Ont., Brenciuvienė Z., Chicago, Ill., Briedienė B., Chicago, Ill., Budnikienė J., Hamilton, Ont., Budvidienė O., Hamilton, Ont., Budzinauskienė L., Waterbury, Conn., Buksaitienė E., Toronto, Ont., Bulakienė M., Chicago, Ill., Bumbulienė M., Toronto, Ont., Buksnienė G., Omaha, Nebr., Burgardienė A., Hamilton, Ont., Burkschat W., Toronto, Ont., Buškutė G., Chicago, Ill., Butkuvienė P., London, Ont., Burks M., Great Neck, N.Y., Čampienė K., Waterbury, Conn., Cegienė V., Dundas, Ont., Čekavičienė S., Richmond Hill, N.Y., Čepaitienė B., Etobicoke, Ont., Čepienė E., Weston, Ont., Čepukaitienė V., Cleveland Ohio, Čepukienė B., Pickering, Ont., Černiuvienė F., Chicago, Ill., Čepulienė R., N. York, L.I., Čerskienė O., Chicago, Ill., Česnienė M., Worcester, Mass., Cibienė E., Great Neck, N.Y., Čipkienė T., St. Leonard, Que., Čiurpinskiene A., Vienna, Ont., Čyviene B., Cleveland, Ohio, Dabkus S., Toronto, Ont., Dačienė A., Norwood, Mass., Dailindienė V., Toronto, Ont., Dailidienė V., Mississauga, Ont., Dainienė D., Ottawa, Ont., Dabrikenė M., Worcester, Mass., Dainienė O., Chicago, Ill., Dainutienė E. (2 m.), Ashburton, Australia, Dambriūnienė E., Brentwood, Md., Damušienė J., Southfield, Mich., Danilūnienė I. (2 m.), London, Ont., Danisevičienė O., Woodhaven, N.Y., Dapsienė E. (2 m.), Omaha, Nebr., Dėdiniene V., Worcester, Mass., Deksnienė A., Hamilton, Ont., Didžiulienė A., Cicero, Ill., Demikienė V., Toronto, Ont., Dietrich E., Elizabeth, N.J., Donohue E., Woodhaven, N.Y., Dovidaitienė O., Los Angeles, Calif., Drešerienė G., Gulfport, Fla., Dūdienė R., Oak Park, Ill., Dūdienė J., Collingwood, Ont., A. Dulkis, Newark, N.J., Dulskienė A., Palos Heights, Ill., Duncienė J., Southfield, Mich., Dunderienė V., Toronto, Ont., Duobienė R., Warren, Mich., Eidukonienė A., Tucson, Ariz., Elsbergienė A., Surfside, Fla., Elvikienė S., Hamilton, Ont., Gaidelienė G., Omaha, Nebr., Gailiūšienė L., Philadelphia, Pa., Galeckienė E., Eden, Ont., Garbauskienė K., Great Neck, N.Y., Garbauskienė A., Old Bethpage, N.Y., Gaudušienė J., Chicago, Ill., Gaurienė A., Shawbridge, Que., Gausienė E., Breckville, Ohio, Gimbutienė S., Arlington, Mass., Girinienė E., Islington, Ont., Girniuvienė B., Oallan Park, Mich., Ses. M. de Gonzague, Marseille, France, Gotceitienė E., Toronto, Ont., Gradinskienė O., Chicago, Ill., Gražulienė T., Toronto, Ont., Grebliūnienė J., Euckliad, Ohio, Greičiūnienė B., Newmarket, Ont., Grigaitienė J., Mitcham, Australia, Griškelienė O., N. Miami Beach, Fla., Grižienė A., Waukegan, Ill., Grušienė E., St. Petersburg, Fla., Gudienė V., Chicago, Ill. (2 m.), Gylienė

U. A., Waterbury, Conn., Heningienė P., Detroit, Mich., Hoffman L., Chicago, Ill., Ignaitienė I., Weston, Ont., Jakubonienė S., Chicago, Ill., Jaimiekienė K., Rockford, Ill., Jančauskienė S., Brackton, Mass., Jankienė K., Rochester, N.Y., Janulaitienė A., Ranch, Calif., Janušienė A., Milton, Mass., Jasaitienė B., Chicago, Ill., Jasaitytė N., Richmond Hill, N.Y., Jasionytė M., Toronto, Ont., Jauneikienė K., Otterville, Ont., Jautokaite S., Chicago, Ill., Javiene E., Etobicoke, Ont., Jelionienė S., Chicago, Ill., Jonaitienė O., Toronto, Ont., Jonyniene A., Detroit, Mich., Juknelienė J., Melrose Park, Ill., Juknevičienė E., Chicago, Ill., Juodienė B., Cleveland, Ohio, Juodvalkienė S., Cicero, Ill., Juozaitienė J., Hamilton, Ont., Juozapavičienė B., Chicago, Ill., Jursėnaitė G., Chicago, Ill., Juškienė V., Altana, Australia, Kačinskiene E., St. Petersburg, Fla., Kairienė L., Chicago, Ill., Kalnietienė J., Baltimore, Md., Kamantienė A., Darien, Ill., Kaminskiene K., Toronto, Ont., Karaitienė V., Union Pier, Mich., Kardokienė P., Baltimore, Md., Kareckienė M., Jamaica, N.Y., Kasakaitienė B., Chicago, Ill. (2 m.), Kasinskiene B., Chicago, Ill., Kastantienė E., Chicago, Ill., Kavaliauskienė T., Redford, Mich., Kavaliūnas A., Waukegan, Ill., Kazakevičienė V., Los Angeles, Calif., Kazlauskienė G., Stamford, Conn., Kazlauskienė S., Chicago, Ill., Kazlauskienė M., Winter Park, Fla., Kerelienė J. M., Chicago, Ill., Keršienė D., Toronto, Ont., Kindrienė P., Chicago, Ill., Kiškūnienė T., Toronto, Ont., Kižienė A., Chicago, Ill., Kleivienė V., St. Petersburg, Fla., Kowbell S., R. Harrow, Ont., Krašauskienė E., Pasadena, Fla., Kriaučiūnienė I., Palos Park, Ill., Kriaučiūnienė M., Putnam, Conn., Kriaučiūnienė L., Stoney Creek, Ont., Kripkauskienė B., Canton, Mich., Kriščiokaitienė L., West Hartford, Conn., Kšivickienė A., Dundas, Ont., Kulikauskienė V., Chicago, Ill., Kumeta P., Worcester, Mass., Kučinskiene J., Miami Beach, Fla., Kuncaitienė L., Raleigh, N.C., Kundrotienė V., Pigeon, Mich., Kuprienė M., Cicero, Ill., Kušlikienė M., Grand Rapids, Mich., Kuzmienė P., London, Ont., Kvietkauskienė M., La Port, Ind., Laanson N., Barrie, Ont., Lapšienė J., Dedham, Mass., Laukienė L., Chicago, Ill., Laureckienė P., Delhi, Ont., Laurinavičienė M., Hamilton, Ont., Ledienė P., Weston, Ont., Lesevičienė B., Chicago, Ill., Leskauskienė G., Stone Park, Ill., Leskauskienė M., Pepper Pike, Ohio, Leveckienė A., Westwood, Mass., Liaudinskiene B., Detroit, Mich., Lietuvninkienė A., Chicago, Ill., Linkevičienė Z., Oakville, Ont., Liubertienė S., Phoenix, Ark., Lorenz E., Toronto, Ont., Lorentz A., Lemont, Ill., Lukienė A., Toronto, Ont., Mačienė A., Downers Grove, Ill., Mack R., Orange, N.J., Mačiukienė A., Caledonia, Ont., Mackewich M., Centerville, Mass., Mackonienė S., Chicago, Ill., Makaitienė G., Norwood, Mass., Makiejienė N., Crown Point, Ind., Maleta A., Chicago, Ill., Martišauskienė O., Brighton, Mass., Manglicienė D., Toronto, Ont., Masaitienė B., La Mirada, Calif., Mašalienė A., Weston, Ont., Maskeliūnienė A., Santa Monica, Calif., Matienė G. (2 m.), Independence, Ohio, Matulionienė J., Sturgis, Mich., Matulionienė O., Plattsburg, N.Y., Mažeikienė S., Delhi, Ont., Merkienė J., Chicago, Ill., Meškauskienė A., Chicago, Ill., Meškauskienė E., Sioux City, Iowa, Michelevičienė A. H., Chicago, Ill., Mikonienė M., Richmond Heights, Ohio, Mikulienė U., Westchester, Ill., Miliauskienė S., Chicago, Ill., Mitalienė O., Toronto, Ont., Mockienė S., N. Yucaipa, Calif., Mockienė M., Cicero, Ill., Mogenienė M., Belleville, Ill., Montvilienė G., La Salle, Que. (2 m.), Morkūnienė I., Toronto, Ont., Močiūšienė B., Cicero, Ill., Murauskienė T., Hamilton, Ont., Musteikienė G., Chicago, Ill., Nainienė B., Chicago, Ill., Nausiedienė J., Chicago, Ill., Navickienė N., Gulfport, Fla., Navikenienė E., Montreal, Que., Neimaniene A., Cleveland, Ohio, Nelsienė E., Fullerton, Calif., Namanus M., Chicago, Ill. (3 m.), Nemickienė E., Highland, Ind., Noreikienė M., Woodhaven, N.Y., Norkienė M., Toronto, Ont., Norkienė S., Denver, Colo., Norvaišienė L., Feasterville,

Pa., Norvilienė O., Chicago, Ill., Oksienė I., Los Angeles, Calif., Okunis I., Flushing, N.Y., Ottienė V., Toronto, Ont., Pabedinskiene B., Glen Ellyn, Ill., Pajarskienė A., Hamilton, Ont., Pajaujienė E., Los Angeles, Calif., Palionienė G., Madison, Wisc., Paliukonienė E., Cicero, Ill., Parėšienė M., Hamilton, Ont., Patamsienė S., Norristown, Pa., Pažerienė A., Juno Isles, Fla., Penikienė T., Woodhaven, N.Y., Petraitienė A., Richmond Hill, N.Y., Petraitienė S., Toronto, Ont., Petrašiūnienė O., London, Ont., Petrikonienė E., Woodbine, Iowa, Petrušaitienė S., Racine, Wisc., Pilipavičienė A., Juno Beach, Fla., Pleskienė V., Hot Springs, Ark., Pliskaitienė P., Newark, N.J., Pliuskionienė K., Philadelphia, Pa., Pocienė A., Newark, N.J., Paderienė A., Southfield, Mich., Povilaitienė J., Omaha, Nebr., Povilaidienė A., Great Neck, N.Y., Kun. J. Pragubickas, Elizabeth, N.J., Prialikienė E., Little Falls, N.J., Prapuolienė B., Chicago, Ill., Prunskienė V., Chicago, Ill., Puleikienė A., Lemont, Ill., Purlitienė E., St. Petersburg, Fla., Raceviciene N., Islington, Ont., Radzevičiūtė E., Chicago, Ill., Radžiuvienė G., Baltimore, Md., Radvilienė E., Cicero, Ill., Radziviaienė A., Richmond Hill, N.Y., Raišienė L. J. (2 m.), Chicago, Ill., Rakšienė S., Fruitland, Ont., Rajeckienė, Waterford, Conn., Rapsienė E., Chicago, Ill., Raudienė M., Chicago, Ill., Raulinaitienė V. B., Santa Monica, Calif., Razminienė E., Joliet, Ill., Roberts M., Los Angeles, Calif., Režeme K., Woodhaven, N.Y., Rimkeviciene A., Chicago, Ill., Rimkienė M., Vittoria, Ont., Ringienė L., Chicago, Ill., Rudaitienė M., Melrose Park, Ill., Rudakienė B., Tillsonburg, Ont., Rugienienė M., Tillsonburg, Ont., Rubienė O., Chicago, Ill., Rumbaitienė J., Lakewood, Colo., Ruslienė J., Toronto, Ont., Rūtienė O., Chicago, Ill., Sadelikienė O., Farmington Hills, Mich., Sajienė V., Newhall, Calif., Sakalienė S., Toronto, Ont., Sakalienė Z. (2 m.), Hamilton, Ont., Sakalauskienė E., Los Angeles, Calif., Šaltmirienė D., Toronto, Ont., Sakaviciene E., Hamilton, Ont., Šapkienė V., Edmonton, Alberta, Saplienė P., Toronto, Ont., Šapočkinienė J., Toronto, Ont., Šarauskienė A., Cicero, Ill., Šarūnienė J., Toronto, Ont., Šaulienė M., Wayne, N.J., Ščiukienė D., Seymour, Conn., Sekonienė T., Stayner, Ont., Sekmokienė I., Chicago, Ill., Šeputienė O., Detroit, Mich., Šileikienė V., Woodhaven, N.Y., Šilgalienė E., Baltimore, Md., Simonaitienė E., Bloomfield, Conn., Simonaitienė O., Cicero, Ill., Simonaitienė B., Detroit, Mich., Simonaitienė D., Toronto, Ont., Serapinienė T., Chicago, Ill., Šetkuvienė M., St. Catharines, Ont., Shumway A., Worcester, Mass., Sidrienė G., Streator, Ill., Šimkuvienė B., Grand Rapids, Mich., Šimukonienė G., Richmond Hill, N.Y., Sirusienė E., Flemington, N.J., Šiurnienė O., Delhi, Ont., Šiurnienė A., Chicago, Ill., Skardienė E., Sault St. Marie, Ont., Skardžiuvienė B., Putnam, Conn., Skeivelienė L., Oak Lawn, Ill., Šklerienė V., Hot Springs, Ark., Skripkutė L., Hamilton, Ont., Skruodiene P., Cicero, Ill., Slabis G., Powers Lake, Wisc., Šlekienė K., Toronto, Ont., Šleženė A., Chicago, Ill., Šmigelskienė A., Toronto, Ont., Snarskienė D., Worcester, Mass., Šostakienė O., Detroit, Mich., Sriubiskienė J., Islington, Ont., Stancikienė Z., Wasaga Beach, Ont., Stankaitienė M., Rockford, Ill., Stankaitienė B., Toronto, Ont., Stankūnienė M., Chicago, Ill., Stark J., Santa Monica, Calif., Starkutienė K., Toronto, Ont., Stasaitienė M., Chicago, Ill., Stasienė S., Cleveland, Ohio, Staškevičienė I., Bronx, N.Y., Kun. J. Staškus, London, Ont., Staškūnienė M., Chicago, Ill., Staugaitienė Z., St. Catharines, Ont., Stephan V., Portland, Oregon, Stepatienė E., Toronto, Ont., Stravinskienė B. (2 m.), Chicago, Ill., Stropienė A., Chicago, Ill., Stulginskiene L., Toronto, Ont., Sudikienė A., Toronto, Ont., Sulaitienė A., La Grange, Ill., Sumantienė O., Los Angeles, Calif., Svetulevičienė O., Keswick, Ont., Švelnienė D., Ansonia, Conn., Šviežikienė E., Val Caron, Ont., Švilienė B., Medway, Mass., Svtellienė M. (2 m.), Baltimore, Md., Tauterienė S., St. Catharines, Ont., Tėvai Jezuital, Montreal, Que., Timmerman T., Winnipeg, Man., Trečiokienė G., Union, N.J., Ugėnienė M., St. Petersburg, Fla., Ulpaite I., Dorchester, Mass., Urbonienė S., St. Petersburg, Fla., Urmonavičienė Z., Detroit, Mich., Yčas J., Toronto, Ont., Vadauskienė I., Toronto, Ont., Vadopalienė L., Long Beach, Calif., Vaičiaitienė O., Largo, Fla., Vaičiūrgienė V., Dorchester, Mass., Vainauskienė E., Woodhaven, N.Y., Vaitiekūnienė D., Hamilton, Ont., Vaitiekūnienė B., Toronto, Ont., Vaitienė V., Bloomfield Hill, Mich., Vaitkeviciene V., Chicago, Ill., Vaitonienė A., Weston, Ont., Valaitienė V., East Lake, Ohio, Valienė A., Toronto, Ont., Valiūskienė K., Barrington, R.I., Valukonienė S., New Haven, Conn., Vaskienė S., St. Petersburg, Fla., Vaškevičienė A., Toronto, Ont., Vedegienė T., Cleveland, Ohio, Venslovienė B., Stoney Creek, Ont., Vilutienė M., Chicago, Ill.,

(Bus daugiau)

L. K. Moterų Draugijos centro valdybos nare

A+A ADELEI ŠIMKEVIČIENEI

mirus, nuširdžiai užjaučiame šeimą bei artimuosius —

L. K. M. Dr-jos centro valdyba ir "Moters" redakcija